II. Megvédett értekezések/
II. Theses Defended

A doktori tanulmányok ideális és kívánt befejezése – a jelölt oldaláról – a doktori értekezés sikeres megvédésével történik. A doktori tanulmányok, egyben a képzés minőségét és hatékonyságát a megvédett értekezések száma és minősége határozza meg. Eme munkák későbbi publikálása azt is jelzi egyben, hogy a tudományos közösség a műveket megjelentetésre és ezáltal a szakma figyelmére és érdeklődésére érdemesnek tartja. A Doktori Iskolát büszkességgel töltik el a működése során megvédett, PhD-fokozat megszerzését eredményező értekezések, melyek alábbi kétnyelvű (magyar és angol) összefoglalói a főbb tartalmi megállapításokra és a tudományos újdonságokra fókuszálnak.

The ideal and wished outcome of the doctoral studies – on the side of the candidate – is the dissertation, which is normally successfully defended. The quality and efficiency of a doctoral school, as well as the studies, is based upon the number and quality of these theses. The later publication of the theses defended can prove that the scientific community holds those theses valuable to be forwarded to the market of professional publications and monographs. The Doctoral School is very proud of these theses, therefrom, the following bilingual (Hungarian and English) résumés emphasize the core content and scientific novelty of these works, whereupon our former candidates were entitled to gain their PhD degree.

SMUK PÉTER

A disszertáció témavezetője: Prof. Kukorelli István. A nyilvános védés éve: 2007, eredménye: summa cum laude. A disszertáció megjelent nyomtatásban: Smuk Péter: Ellenzéki jogok a parlamenti jogban. Budapest, Gondolat, 2008.

Ellenzéki jogok a parlamenti jogban

A demokrácia örök dilemmája, hogy a többség számbeli fölényének hol húzódnak a korlátai. A többség által gyakorolt hatáskörök mellett az ellenzék hatalmi pozícióit és jövőbeli kormányra kerülési esélyeit is intézményesítik a modern demokráciák. Ezen hatalmi pozíciók találkozásai azonban sok értelmezési nehézséget és elemzési szempontot kínálnak.

Értekezésemet három fő részre tagolom, az ellenzéki jogok értelmezéséhez szükséges megközelítések szerint. Az első részben az ellenzék funkcióit és fogalmát fejtem ki, míg a második rész a politikai rendszerek és szűkebben a parlamentek fő szervezési elvei közül a hatékonyság elvét részletezi. A hatékonyság elvéből *a contrario* következik az ellenzéki funkciók ellátását támogató parlamenti jogi, házszabályi intézmények taglalása – immár a harmadik részben. A dolgozat összefoglalásában az interdiszciplináris – az alkotmányjog és a politikatudomány határterületén végzett – kutatási eredményeit az ellenzéki magatartásformák szerint egy új keresztmetszetben tekintem át.

Az ellenzék funkcióinak és fogalmának tisztázása olyan módszertani eszközt is kínál, amellyel az alkotmányos és házszabályi intézmények, illetve azok változásainak elemzését elvégezhetjük, alapvetően a demokrácia és a jogállamiság alapelveihez kapcsolódóan.

Az ellenzék fogalmát a következőképpen írhatjuk le. *Ellenzéki*eknek tekintem azokat a kormányzati felelősségből nem részesülő, így a kormányzati hatalommal szembenálló politikai pártokat, amelyek intézményesített jogaik révén sajátos funkcióik ellátásával vesznek részt a politikai akaratképzésben és a demokratikus kormányzati rendszer legitimációjában. Az *ellenzék funkciói* a következők: politikai akaratképzési funkció és mobilizálás, kritikai funkció, alternatívák megfogalmazása, kezdeményező és innovációs funkció, ellenőrzési funkció, a hatalom ellensúlyozásának és felváltásának funkciója. *Ellenzéki jogok*nak tekintem az ellenzéki funkciók betöltéséhez és a politikai pluralizmus fenntartásához szükséges parlamenti jogi intézményeket és intézményi garanciákat, amelyek gyakorlása nem függ a kormánytöbbség akaratától, lévén egyrészt biztosítottak bármely politikai párt és országgyűlési képviselő, illetve a képviselők bizonyos (50%-nál kisebb)

hányada, a „minősített kisebbség" számára, másrészt kifejezetten nevesítik gyakorlásuk alanyaként az ellenzéket.

Disszertációmban az ellenzéki jogok érvényesülése szempontjából végeztem el az akkor hatályos házszabály *és* más jogszabályok elemzését. Ennek során több kifogást *és de lege ferenda* javaslatot fogalmaztam meg. Hat *év* távlatából megállapítható, hogy az ellenzék házszabályban biztosított jogai azóta nem bővültek, *ám* az ellenzéki funkciók ellátásának hatékonyságát egyéb szociológiai-politikai tényezők is befolyásolták.

SMUK, PETER

Supervisor: Prof. Kukorelli, István. The open defense took place in 2007, result: summa cum laude. The dissertation has already been published: Smuk, Péter: Ellenzéki jogok a parlamenti jogban [The Rights of Opposition in Parliamentary Law]. Budapest, Gondolat, 2008.

The Rights of Opposition in Parliamentary Law

Democracy is struggling with the problem of the limitations of majority. Along with the competences of the majority, positions of the opposition in the power structure and possibility of becoming the majority shall be also institutionalized in modern democracies. The meeting points of these powers provide many challenges for interpretation and analysis.

The dissertation is divided into three main parts, according to the approaches suitable for studying the rights of the opposition. First, functions and the concept of the opposition are introduced by the majority rule, and then effectiveness as a principle of political system and the parliamentary procedures is set forth. From effectiveness *a contrario* follows the introduction of different institutions of parliamentary law and standing orders in the third part. Summarizing the interdisciplinary – concerning political science and constitutional law, as well – research, the thesis looks over the analyzed results in a new cross-section of the opposition-behaviors.

The functions and the concept of the opposition offer a methodology, as well; they are applicable to analyze constitutional and procedural issues of parliaments, expounding the principles of democracy and rule of law.

The concept of the opposition can be drawn up as the followings. The dissertation regards those political parties as oppositional that do not take any part in the responsibility of the government, so they oppose the governmental power, and those who using their established rights and fulfilling their special functions in parliaments take part in the political will-building process and also in legitimating of the whole political system. The functions of the opposition are political will-building and mobilization; critical function; offering alternatives, initiative and innovative function; controlling function; counterbalancing and being successor of the governmental power.

The rights of opposition are those that are necessary to fulfill the opposition's special functions; and also those institutional guarantees that exist to maintain political pluralism. Exercising these rights shall not be dependent on the will of the governmental majority, as they are provided for every single political party or member of the parliament, or for a certain part (but

obviously less than 50%) of the representatives (the so-called 'qualified minority'), or political opposition is expressly entitled to exercise them.

The dissertation deals with the standing orders and other acts from the viewpoint of the opposition. During this research, many critics and several *de lege ferenda* proposals were being concluded. In sum, we can observe that the rights of opposition – taking into consideration the time that has gone since the defence of the dissertation – were not broadened in the standing orders. However, effectiveness of the functions of opposition was influenced by different sociological or political factors, too.

LAPSÁNSZKY ANDRÁS

A disszertáció témavezetője: Dr. Révész T. Mihály és Dr. Patyi András. A nyilvános védés időpontja: 2008, eredménye: summa cum laude.

A távközlés nyilvános piaci közszolgáltatási rendszerének fejlődése és szerkezeti reformja (A távközlés fejlődését és liberalizációját meghatározó, „fejlett távközléssel rendelkező" piacgazdaságokban)

A disszertáció elsődlegesen a piaci típusú közszolgáltatások fogalmát, elméleti alapjait, ellátásának megszervezését, reform-lehetőségeit, illetve mindennek közigazgatási vonatkozásait mutatja be a hírközlés, a hírközlési igazgatás mintáján keresztül és alapvetően nemzetközi viszonylatban, valamint a fejlett piacgazdasággal rendelkező országok szempontjából.

A kutatás újdonságát jelenti, hogy hazánkban ritka a gazdasági közigazgatás valamely területének nemzetközi alapokra és „ország-minták" összehasonlítására épülő tudományos feldolgozása. A témának különös aktualitást kölcsönöznek napjaink világgazdasági viszonyai, hiszen a közpolitikákban eddig is folyamatosan napirenden lévő kérdés tovább erősödött, miszerint az állam hol húzza meg a közszektor, a közszolgáltató ellátás határait?

Az értekezés elemzi a fogyasztók állami ellátásának garanciáit és a piaci verseny működését, struktúráját (a piaci közszolgáltatásokon belül általánosan a villamosenergia-, a gáz-, a vízszolgáltatással, a közúti-, légi, vízi- és vasúti közlekedéssel, a postával, valamint a műsorszolgáltatással, különösen pedig a hírközlési szolgáltatási rendszer közszektor-fejlődésével és reformjával foglalkozik). A kutatás döntően a piaci versenyre, a magántulajdon gazdasági hatékonyságára és a közszolgáltatásokat jellemző alapvető szükségletre, illetve közérdek állami garantálása közötti határokra irányul. Egyfelől ugyanis a globalizálódó gazdasági helyzet egyre inkább indokolja a közszektor, a közkiadások csökkentését, másfelől azonban a közszolgáltatások szerkezeti reformja (különösen liberalizációja és privatizációja) nem minden esetben minősíthető hatékony, a közérdek szempontjából megfelelő megoldásnak. Egy elhibázott közszolgáltatási reform jelentős károkat okozhat a társadalom, az adott közösség számára, amelyhez képest – a piaci verseny kizárásának hátrányaival együtt is – nagyságrendekkel előnyösebb a közszektor, az állami ellátórendszer keretében működő közszolgáltatási struktúra.

A piaci közszolgáltatások sajátosságai alapján az értekezésben feldolgozott témakör kivételesen fontos és szinte egyedülállóan érdekes: a hálózatos pia-

ci közszolgáltatások alapvető sajátossága ugyanis, hogy egyrészről kiterjedt, napjainkra már világméretű hálózatok útján működnek, másrészről mind az átvitel, mind a műszaki, technológiai alapok, mind pedig a gazdasági szempontok mentén, országhatárokat nem ismerve mutatnak egységes, közös jellemzőket. Ebből következően a piaci közszolgáltatások működtetése, igazgatási és piacszerkezeti reformja csak a közszektor-reformban élenjáró országok által igen hosszú időn keresztül „kijárt-kifejlesztett", illetve részben nemzetközi összefogás mentén kiforrott és napjainkra világviszonylatban egységesedő közigazgatási eszközök, intézmények keretében folytatható sikeresen. Az értekezésben tehát különös hangsúlyt kapnak azok a közigazgatási jogintézmények, amelyek nélkülözhetetlenek a közszolgáltatási rendszer átalakításában, vagyis amelyek nélkül a közszolgáltatás magánszektorba „helyezése" sikeresen nem folytatható. A piaci közszolgáltatások szerkezeti szintű reformjának – liberalizációjának – ugyanis egyetlen („legitimálható") valódi értelme, funkciója és egyben célja lehet, mégpedig a közérdek hatékonyabb érvényesülése, vagyis a társadalmi jólét, a „közjó" fokozása.

A disszertáció mindezt döntően az állami beavatkozás, a közigazgatás szempontjából vonja elemzés, alá és részleteiben ismerteti a gazdasági közszolgáltatások megszervezésének módszereit, valamint a közigazgatás-tudomány szempontjából a témát érintő legfontosabb kérdést, miszerint érdemes-e az adott közszolgáltatást a hierarchikus irányításhoz képest eltérő közhatalmi közjogi rezsim és garanciális korlátok közé szorított jogérvényesítési rend körébe helyezni. Pontosan ez a szempontrendszer, mégpedig egyik oldalról a hierarchikus irányítás keretében az állam gazdasági-, közösségi-, fejlesztési-, stratégiai- és egyéb céljainak, szempontjainak könnyebb érvényesítési lehetősége (gyakran a közszolgáltató állami szervezet gazdaságtalan működése mellett), míg másik oldalról a gazdasági, piaci alapú verseny hatékonysága (de az állami akarat nehezebb és lassabb közhatalmi alapú érvényesítése) képezi az egyik legfontosabb határvonalat a piaci közszolgáltatások megszervezésének módszereiben. A kutatás keretében kiemelt figyelmet érdemel, hogy a hírközlési szolgáltatási rendszer milyen eszközökkel, módszerekkel „helyezhető át" az állami tulajdon és az állami szolgáltatási monopólium struktúrájából a gazdasági verseny és a magántulajdon keretébe.

Az értekezés monografikusan, elméleti jelleggel dolgozza fel egyrészt a hírközlés közszolgáltatás-időszakát és fejlődését, mégpedig általánosítva, illetve nemzetközi alapokon, nemzetközi összehasonlításban, sőt országmodelleken keresztül is (pl.: Amerikai Egyesült Államok, Egyesült Királyság, dél-európai-, skandináv-, német-osztrák-francia modell). Ezt követően ismerteti a liberalizációt, privatizációt kiváltó távközlési („belső") és világgazdasági, nemzetközi kereskedelmi („külső") okokat. A disszertáció legfontosabb része azonban mégis a hírközlési közszolgáltatás-reform világviszonylatban általánosítható alapjának, tartalmának és közigazgatási eszközeinek elemzése. Ezen belül az értekezés feltárja azokat a közigazgatási

jogintézményeket, amelyek nemzetközi értelemben egységesen nélkülözhetetlenek, illetve elengedhetetlenül szükségesek a hírközlési liberalizáció és privatizáció sikeres megvalósításához, valamint a hírközlési piaci verseny közérdek szempontjából előnyös fenntartásához, fejlődéséhez.

LAPSÁNSZKY, ANDRÁS

Supervisor: Dr. Révész, T. Mihály and Dr. Patyi, András. The open defense took place in 2008, result: summa cum laude.

Development and Structural Reform of the System of Public Services on the Open Telecommunications Market (in Market Economies "with Developed Telecommunications" Determining the Development and Liberalisation of Telecommunications)

The thesis primarily examines the concept of market-type public services, their theoretical basis, organisation, possibilities of their reform and public administrative aspects through the example of communications and communications governance, primarily on an international scale and from the perspective of countries with developed market economies.

The novelty of the research lies in the followings: scientific investigation of the economic public administration's certain areas based on the comparison of international base and "country models" is very rare in Hungary. The topic is much more relevant in light of the current trends in global economy: the matter has continuously been on the agenda for quite a while — namely, the issue of where should the state draw the boundary of the public sector and public services — has become even more pressing.

The thesis primarily examines both the boundaries between economic effectiveness of market-based competition and private property and state guarantees for the fundamental need characterising public services and public interest. On the one hand, the increasingly globalised economy warrants the curbing of the public sector and public spending, while, on the other hand, the structural reform of public services (in particular their liberalisation and privatisation) is not always the most effective solution serving public interest the best. One thing is certain: botched public service reform can cause great harm to society and the affected community; in comparison, a public service structure operating within the framework of the public sector and the state provision system is far more beneficial, even if it does have disadvantages proffered by market-based mechanisms. The question cannot be settled simply by stating that public sector reform is unnecessary or can be delayed due to its inherent risks, as successful liberalisation and privatisation will yield unparalleled development, im-

provements in quality, increases in consumption and economic effectiveness within the specific public service segment.

The thesis, therefore, attempts to compare the guarantee of supply to consumers provided by the state and the operation and structure of market-based competition. (The monograph examines market-based public services within electricity, natural gas and water supply, public road, air, water and railroad transportation, postal services and broadcasting, in particular public sector development and reform within the system of communications service provision.)

Based on the characteristics of market-based public services, the topic examined in the thesis bears great importance and is uniquely interesting: the fundamental idiosyncrasy of network market public services is that they operate via large global networks on the one hand, while presenting unified, common traits based on transmission, technical, technological and economic aspects, independent of national borders, on the other hand. Accordingly, the operation, and the governance and market structure reform of market-based public services can only be carried out successfully in the context of increasingly unified public administrative instruments and institutions, devised and tested over protracted periods in countries in the vanguard of public sector reform, and partially as a result of international cooperation. The thesis, therefore, examines in depth the public administrative legal institutions that are not only globally but also generally — from a theoretical perspective — indispensable in reforming the public service system, in other words, without these public services cannot be "placed" within the private sector. The sole ("legitimate") point, function and objective of the structural reform — liberalisation — of market-based public services can be none other than the more effective prevalence of public interest, i.e. the improvement of social welfare.

The thesis examines these topics from the perspective of state intervention and public administration, and presents the organisational methods of economic public services, as well as the key question from the perspective of the study of public administration: should public services be placed within a public authority and law regime diverging from hierarchical governance and a framework of legal enforcement constricted by safeguards? Precisely, this set of criteria, that is the easier achievement of the state's economic, community, development, strategy and other objectives within the context of hierarchical governance (often alongside such an operation of the public service organisation that lacks cost-effectiveness), on the one hand, and the effectiveness of economic, market-based competition, on the other hand (but alongside slower and more difficult enforcement of state objectives), is what forms the most important boundary within the methods of organising market-based public services. The instruments and methods for "relocating" both the system of communications service provision from state hands and

a state-owned monopoly structure to the realm of economic competition and private ownership present themselves as a unique and pivotal point in the research.

The communications network and service provision system is a perfect example from the perspective of the above-mentioned aspects because it is the only sector in which, similarly to the other public service sectors, a state monopoly operated for nearly a century, but which sector has so far been opened successfully to market competition and private ownership for numerous reasons — as discussed in detail in the thesis — nearly entirely and for public benefit. Thus, telecommunications followed a quasi one-of-a-kind independent trajectory among the global processes of public sector reform (primarily liberalisation and privatisation), and exerted influence on other sectors as well. On the other hand, this development also represents the most effective liberalisation process unfolding among market-based public services up to the present. Thus, the rules of communications governance generally reflect all the elements and model-like criteria of the relationship between the state and the economy, the organisation of public services, their structural reform, and the public administration methods and forms of intervention in economic processes linked to public services. The provision of communications services, situated on the boundary between the private and the public sectors, and between market-based competition and state monopoly, is characterised by such unique attributes and regulatory content that reflect fully individual criteria and generally applicable principles for the analyses of the topic.

Based on this and in this context, the thesis delves into the period and development of public communications services on a theoretical basis in the form of a monograph presenting a general overview, as well as an international picture, an international comparison and country models (e.g. the United States, the United Kingdom, the Southern European, the Scandinavian, and the German-Austrian-French model). The thesis then presents the drivers of liberalisation and privatisation: drivers that are linked to telecommunications ("internal"), on the one hand, and to the global economy and international trade ("external"), on the other hand. Nevertheless, the most important part of the thesis is the analysis of the foundations, contents and public administrative instruments of the public service reform in communications, which can be generalised on a global scale. In this context, the thesis examines the public administrative legal institutions that are indispensable on an international scale and are vital for the successful liberalisation and privatisation of communications, and for the maintenance and development of competition on the communications market, yielding public benefits.

FRIEDERY RÉKA

A disszertáció témavezetője: Prof. Lamm Vanda. A nyilvános védés időpontja: 2010, eredménye: summa cum laude.

Az európai ombudsman az Európai Unió intézményi világában

A kutatás témájának kiválasztása, a kutatatás lefolytatása és a disszertáció elkészítése azt a célt szolgálta, hogy bemutatásra kerüljön egy viszonylag újnak nevezhető, közel másfél évtizede felállított uniós szerv, az Európai Ombudsman Hivatala. A téma kiválasztásánál hangsúlyos volt, hogy ez idáig Magyarországon még nem született átfogó, az ombudsman szupranacionális szinten felállított hivatalát vizsgáló monográfia, amely bemutatta volna e hivatal sokrétű és sokoldalú tevékenységét. A változások közepette a jelenlegi formájában működő Unióval szemben megfogalmazódó igény, hogy polgárai számára elősegítse érdekvédelmük mind szélesebb körű megvalósulását. Az első nagy szerkezeti egység, az elméleti rész tematikus felosztása két alapvető fontosságú fogalom, az ombudsman és a *rule of law* definiálásával kezdődik. Ezt követően az ombudsmani intézmény történetének bemutatására kerül sor. A történelmi kitérő szükséges, mivel az antik világtól kezdve számos példát látunk olyan hivatalok létesítéséről, melyek feladata a hivatalnokok tevékenységének felügyelete volt. A hivatalok és ezzel összefüggésben a tisztviselők tevékenységénél szükségesnek tartották azok kontrollját, nemcsak az egyszerű polgárok, hanem az uralkodók jól felfogott érdekei miatt.

A különböző államok eltérő időpontokban felállított testületeinek sorsa a történelem folyamán különbözőképpen alakult: vagy az ismeretlenség homályába vesztek, vagy eredeti funkciójukat elvesztve, esetleg azokat kibővítve fennmaradtak, példaképül szolgálva később felállított intézményeknek, így a kutatás tárgyát képező hivatalnak is. Az intézmény elterjedésének bemutatása a két alapmodell, a svéd, illetve a dán felvázolásával történik, egyfajta komparatív módszertan segítségével. Meghatározó ugyanis, hogy egy állam a svéd vagy a dán modellt követi, mivel a modell-választás hatással van az ombudsman és a jogállam egyéb intézményei közötti kapcsolatra, a köztük lévő viszony minőségére, mint ahogy azon szervek tevékenységére is, amelyek az ombudsman vizsgálati hatásköre alá tartoznak.

A disszertáció elvégzi az Európai Unió politikai háttéreseményeinek bemutatását, amely a hivatal felállítását megelőző közvetlen történések, az okozati összefüggések megértéséhez elengedhetetlen. Fontos ugyanis azt áttekinteni, hogy a felállítás ötlete milyen környezetben, milyen reakciókat

váltott ki a többi meghatározó intézményi szereplőnél. A tisztább és áttekinthetőbb kép kialakítása miatt volt szükséges felosztani időben két szakaszra: egyrészt az 1970-es évektől a Maastrichti Szerződésig tartó, másrészt a Szerződést, illetve általa a hivatal létrehozatalát közvetlenül eredményező periódusra, valamint aktuális változásokra. Ezt követően az európai ombudsman jogi alapjai kerülnek bemutatásra, hiszen ezek felvázolása egy olyan komplex keretet ad, amely lehetővé teszi a továbblépést a jogállás (hangsúlyosan a Hivatal és Parlament viszonyát tekintve), illetve a hatáskör két különálló témakörére. Utóbbihoz szervesen kapcsolódik az ombudsman tevékenysége eredményességét megtestesítő helyes hivatali magatartás európai kódexének bemutatása. Kiemelkedő fontossága okán egy, a Hivatal életében fordulópontot hozó eset elemzésével zárul a dolgozat első szerkezeti egysége, mivel az ügy a hivatal tevékenységét, pozícióját is minősítő elemeket tartalmaz. A második nagy szerkezeti egység, az eljárási rész az európai ombudsman által lefolytatott eljárás menetét tárgyalja: a panasz átvételét kiindulópontnak tekintve, a vizsgálat és a döntéshozatal specifikumai kerülnek ismertetésre. Ebben a részben már a különböző ügyek bemutatására is sor kerül, amely az utolsó fejezet, vagyis a panaszok típusainak szemléltetésénél is folytatódik. Az esettanulmány kimondott célja, hogy általa az európai ombudsman tevékenységének sajátosságai, pozíciójának jellegzetességei az elméleti bemutatást követően gyakorlati oldalról is alátámasztást nyerjenek. Az érintett intézmények és a jellemző típusok kombinációja egy sajátos csoportosításban látható, így áttekinthetőbbé válnak az ombudsman és más intézmények, szervek kapcsolódási pontjai is. Itt egy külön pontban kerülnek ismertetésre a magyar vonatkozású panaszok.

A dolgozat összegzése előtt az utolsó fejezet az ombudsmani nem peres eljárás alternatív jellegével foglalkozik. A dolgozat lezárásaként a kutatás menetének összefoglalója és a konklúzió levonása lehetővé teszi az Európai Ombudsman Hivatalának elhelyezését, szerepének megértését az uniós intézményrendszerben.

FRIEDERY, RÉKA
Supervisor: Prof. Lamm, Vanda. The open defense took place in 2010, result: summa cum laude.

The European Ombudsman in the Institutional Life of the EU

The selection of the research topic, the actual research and the preparation of the dissertation had the objective to introduce a relatively novel European body, set up nearly fifteen years ago, namely, the Office of the European Ombudsman. When choosing the topic emphasis was given to the fact that so far this supranational office has not yet been examined in a comprehensive monograph in Hungary, which would have presented the complex and versatile activities of this body. The novum nature is complemented with actuality; in the midst of changes there is a growing need in the Union to promote a wider protection of its citizens' interests. The thematic division of the theoretical part starts with the definition of two fundamental concepts, the ombudsman and the rule of law. It is followed by an attempt to present the extensive story of the ombudsman institution: it is necessary to point out that many examples of bodies and offices with responsibilities for supervising the activities of officials can be seen from ancient times. This control over the administrative bodies, offices and their officials was considered to be essential in the interest of ordinary citizens and also of the rulers. The fate of these bodies and offices established in different states at different times during the course of history developed in different ways: they disappeared, lost their original functions or – although, with extended functions – they remained serving as a model for subsequently established institutions – as for the research subject. The spread of the ombudsman institution is outlined with the comparative analysis of two basic models: the Swedish and the Danish, because with the comparative approach the features of the European office have become clearer. With the help of the political science another chapter is being extracted: the display of the Union's political background gives important facts to understand the events which directly preceded the establishment of this body and to understand the reason for this. Indeed, it is important to review what reactions and what context had the other institutional actors. For a univocal view this chapter was split into two sections: the first was the period from the 1970's to the Maastricht Treaty, the second period involves events directly influencing the office's establishment and the current changes. This is followed by the discussion of the legal grounds, as they outline the complex framework of

two separate topics: status (underlining the relationship between the office and the Parliament) and powers. A separate chapter deals with the European Code of Good Administrative Behaviour which can be seen as the embodiment of the effectiveness of the European Ombudsman's work. Because of its utmost importance, a case study closes the first part of the dissertation: a significant turning point in the life of the office, as it contains qualifying elements to the office's activities and position.

The second, procedural part deals with the proceedings conducted by the European Ombudsman; receipt of a complaint, specific requirements of the investigation and decision making procedure are detailed. In this chapter various cases are presented which continues in the last chapter with the different types of complaints. After the theoretical introduction of the specific characteristics of the European Ombudsman's procedure and the features of the position, the explicit goal of the case analysis is to get support from the practical side, too. The combination of institutions involved and the representative types of complaints can be seen in specific grouping, through which the interfaces among the European office and other institutions and bodies can be more understandable.

Here, in a separate section, Hungarian related complaints are detailed, as well. Before the summary of the dissertation, the final chapter investigates the alternative dispute features of the European office. The closing chapter summarises the research, which allows conclusions to be drown from the position and role of this office in the EU's institutional system.

GÁRDOS-OROSZ FRUZSINA

A disszertáció témavezetője: Prof. Kukorelli István. A nyilvános védés időpontja: 2011, eredménye: summa cum laude.

Az alapvető jogok alkalmazása a magánjogi jogviták során

A horizontális hatály, az alapvető jogok magánjogi alkalmazásának problémaköre a legtöbb modern demokráciában felmerül ma már. Hogyanmiként köteleznek az alapvető jogok, ha köteleznek egyáltalán egyes magánjogi jogviszonyok során? A horizontális hatály tétele elsősorban azon a felismerésen nyugszik, hogy az alapvető jogokat a magánjogi jogalanyok, a magánszemélyek és a szervezetek legalább olyan mértékben veszélyeztetik, mint az állami szereplők.

Az alapvető jogok horizontális hatálya egy olyan kategória, olyan alkotmányjogi probléma, amely csak akkor kerül elő, ha az állam más, jogalkotási eszközeivel nem tudja elérni a magánjogi jogviszonyokban az alapvető jogok megfelelő védelmét.

A tézis alapvetően leíró és analitikus szemléletben született, célja annak megállapítása, hogyan értelmezhető Magyarországon az alapvető jogok magánjogi alkalmazhatóságának helyzete. A magyar gyakorlat jó példa arra, hogy egy fiatal, átmeneti demokráciában hogyan vetődik fel a kérdés. Legelőször a német gyakorlat megismeréséhez fordult a szerző, mivel a magyar Alkotmánybíróság köztudottan és vállaltan kívánt igazodni a német felfogáshoz joggyakorlatának kialakítása során. Annak ellenére, hogy megfigyelhetőek különbségek, mindkét állam – Magyarország és Németország is – tagja az Európai Uniónak, és így a dolgozat a következő lépcsőben azt vizsgálta meg, hogy az Európai Unió milyen iránymutatással szolgál az alapvető jogok magánjogi alkalmazhatóságát illetően.

A probléma eredetének feltárása érdekében a disszertáció foglalkozik még röviden az amerikai gyakorlattal, amely azt a szélsőséget jeleníti meg, amely szerint – eredetileg – az Alkotmány az állam és az egyének viszonyának szabályozására szorítkozik. Írország és Lengyelország példájának áttekintését pedig azért vállalja fel a szerző, mert ezekben az államokban a másik véglet jelenik meg, azaz az alkotmányban foglalt alapvető jogokra a bíróságok előtt közvetlenül lehet hivatkozni a magánjogi jogviták során is.

Magyarországon a disszertáció születésekor igen nagy vita volt a jogirodalomban a témáról, tekintettel az új Polgári törvénykönyvvel és az új alkotmánnyal-alaptörvénnyel kapcsolatos kodifikációs folyamatokra.

A disszertáció konklúziója szerint az alapvető jogok indirekt horizontális alkalmazása, azaz, hogy azokat a jogszabályok értelmezése során kell figyelembe venni, de közvetlenül nem lehet rájuk hivatkozni, alapvető jellemvonása a magyar jognak, akkor is, ha ez nem került kodifikálásra. Ahhoz, hogy a bíróságok ilyen indirekt módon, az értelmezés során alkalmazni tudják az alkotmányos rendelkezéseket, tisztában kell lenniük azok tartalmával, és azok speciális értelmezési kereteivel. Mindezek miatt a disszertáció nem utolsósorban azt ismerteti, hogy hogyan lehet értelmezni ezeket az alkotmányos rendelkezéseket az alkotmányjogban kifejlesztett dogmatika jelen állása szerint, az általános szükségességi és arányossági teszt segítségével.

GÁRDOS-OROSZ, FRUZSINA
Supervisor: Prof. Kukorelli, István. The open defense took place in 2011, result: summa cum laude.

Application of Basic Rights in Private Relations

The problem of horizontal effect of constitutional norms arises in many modern democracies. How are constitutional rules binding if they are binding at all in certain private relations? The doctrine of horizontal effect is primarily based on the recognition of the dangers posed to human rights by private entities. In our contemporary world individuals and private entities can violate human rights as extensively and, sometimes more frequently than the state can.

Horizontal effect of constitutional rights is a "residual category", which means that the horizontal application of constitutional rights occurs only if ordinary legislation fails to protect fundamental rights.

This primarily descriptive and analytical thesis chose to exhibit six jurisdictions with different emphasis: My starting point was to examine the Hungarian controversy as an example for what young democracies have to face. In studying the Hungarian situation, I found that the broader description of the German example could help to understand the evolution of the extension of certain fundamental rights in horizontal relations, since the Hungarian constitutional system as interpreted by the constitutional court has become very close in nature to the German one. Apart from their internal similarities, these countries are both member states to the European Union (EU). Analyzing the tendencies in the EU concerning the protection of fundamental rights and in private relations is essential to understand what kind of pressure the Hungarian law and legal thinking must face. Thus, I have chosen to examine primarily the Hungarian, the German, and the EC/EU jurisdictions from the perspective of third party effect.

As to the origins of the problem, however, one has to mention the first written constitution in the United States which was undoubtedly drafted with the aim of governing the relationship of the state and its citizens. Similarly, as a further example for the contradictory assessment of the role of constitutional norms in private relations we must mention Ireland and Poland, where constitutional norms have direct horizontal effect.

In Hungary, the doctrinal debate on the issue of horizontal applicability of the constitution is fairly heated, especially a propos the present codification process of the new Civil Code, but also with regard to the drafting process of the new Constitution. I demonstrate that the indirect horizontal effect

operates as an inherent feature of the Hungarian constitutional system. No matter of review guarantees or explicit declarations: judges have to interpret legal provisions in the light of the constitutional regulations and thus, understand law together with its constitutional constraints. Last but not least, the thesis suggests that in order to implement either the indirect or the direct form of horizontal effect, judges must interpret constitutional provisions. This requires certain interpretative skills that could be achieved with the knowledge of dogmatic concepts of interpretation of the Constitution and fundamental rights developed by the Constitutional Court. This is the so called necessity-proportionality test used for assessing constitutional rights.

CZIGLER DEZSŐ TAMÁS

A disszertáció témavezetője: Prof. Vörös Imre. A nyilvános védés éve: 2011, eredménye: summa cum laude.

Az Európai Unió nemzetközi (kollíziós) magánjogának és családi jogának főbb kérdései

A disszertáció egy dinamikusan fejlődő és aktuális területtel, az Európai Unió nemzetközi (kollíziós) magánjogával és családi jogával, annak hátterével és fontosabb jogforrásaival foglalkozik. Az e területen hozott, töredezett tárgyi hatályú szabályok azt határozzák meg, hogy bizonyos – alapvetően nemzetközi elemmel rendelkező – jogviszonyokra mely állam jogát kell alkalmaznunk. A szabályok legtöbbje közvetlen hatállyal bír és közvetlenül alkalmazandó hazánkban is. A munka kimondottan a magánjogi (polgári jogi), illetve családi jogi területekre koncentrál, egyéb normakollízióval – például a közjogi-közigazgatási szabályok kollíziójával – nem foglalkozik.

Miután a téma erős európai jogi beágyazottsággal rendelkezik, a disszertáció kitér az európai közjogi gyökerek áttekintésére, a normák megalkotásának mikéntjére, a Lisszaboni Szerződés jelentősebb, e területet érintő újdonságaira is.

Emellett természetesen a munka fő része az uniós kollíziós joggal, annak felépítésével és egyes rendelkezéseivel foglalkozik. Itt egyrészt a kodifikált jogot tekinti át, másrészt – ahol szükséges – kitér az Európai Bíróság joggyakorlatára is. E joggyakorlat bizonyos területeken kiemelkedő szereppel bír.

A munka a fentiek mellett szűk körben foglalkozik a kapcsolódó tagállami nemzetközi magánjogi szabályokkal is. Utóbbi szabályokból levonhatunk következtetéseket az uniós jogi rezsimre nézve is. Érdekes kérdés ugyanis, hogy az uniós jogalkotó mennyiben támaszkodik a nemzeti jogalkotásra, illetve mennyiben teremt új, a tagállami normáktól eltérő jogot.

Végül, de nem utolsósorban a disszertáció tárgyalja a kapcsolódó hazai szabályokat is. E normák bizonyos esetekben jelentős szereppel bírhatnak. Bizonyos uniós instrumentumok ugyanis a tárgyi hatályukat szűkítő rendelkezéseket tartalmaznak. Ebből eredően a fennmaradó – kevésbé jelentős – területeken a magyar bíróságoknak továbbra is alkalmazni kell a magyar kollíziós jogot is.

E téma választására több körülmény sarkallta a szerzőt. Amikor a polgári jogi együttműködés területével elkezdett ismerkedni, egy nemzetközi magánjogi „robbanás" előtt álltunk. Elégtelenek voltak az uniós instrumentumok, viszont megindult egy kiterjedt kodifikáció, mely a kollíziós kötelmi jog, azaz a szerződési jog és a kárkötelmek jogának reformját vetítette előre.

Azt követően, hogy e reformot végrehajtották, illetve az elfogadott szabályok hatályba léptek, egyre nehezebben lehet eligazodni az újabb és újabb uniós kollíziós rendelkezések között, annak ellenére, hogy e normák jelentősége igen nagy. Az uniós kollíziós jog ráadásul számos kérdést vet fel: milyen irányba fejlődjön a joganyag és hol találhatóak a határai? Mik azok a területek, amiket be lehetne és be kellene vonni a szabályozásba? Mely területek szabályozása a legproblematikusabb? E kérdésekre a választ legfőképp egy átfogó, kimondottan európai joggal, európai nemzetközi magánjoggal foglalkozó mű adhatta meg számunkra.

CZIGLER, TAMÁS DEZSŐ CZIGLER
Supervisor: Prof. Vörös, Imre. The open defense took place in 2011, result: summa cum laude.

Cornerstones of European Private International Law and International Family Law

The dissertation deals with an actual and continuously developing area, namely with the private international law (further on: „*PIL*") and conflict of laws rules on family law issues of the European Union (further on: „*EU*"). Regulations adopted on these fields determine which law to apply in legal relationships containing relevant international element(s). Since most of the provisions have direct effect, they are binding in Hungary, i.e. before the Hungarian courts as well. The work concentrates on the rules on private law and family law. Consequently, it does not pay attention to the collision of other rules like public law or administrative law.

Since the European background of the topic may also be of importance, as an introduction, the work analyzes the European institutional rules, the legislative procedures and the related provisions of the Lisbon Treaty.

Secondly, the main part of the dissertation overviews the legislation of the EU on PIL. Beside the adopted laws, the work also analyses the most important judgements of the European Court of Justice (further on: „*ECJ*").

Thirdly, it tries to give an outline about the overruled laws of the member states related to EU PIL. Since the European legislation is mainly based on the „common core" or „better law" approaches, it is an interesting question whether the EU provisions adopted conform to the former national rules, or the European legislator creates new and independent, earlier unknown legal rules.

Last but not least, the dissertation discusses those national rules which will stay in effect in the future too and have relevance concerning the decision of cases.

There were several conditions that led the author to choose a broad research topic like the private international law of the EU. When he started to deal with private international law, we were before a boom of conflict of laws: the provisions brought by the EU were fragmented and not satisfactory. There was an ongoing reform that was supposed to create conflict of laws rules on obligations (i.e. on the law applicable to torts, on the law applicable to contracts). After the regulations were adopted and the reform was realised, selection of applicable sources became extremely difficult.

Secondly, there was an essential need to have a book that discusses EU PIL as part of European Law. The benefits of this approach are easy to be seen: this way, the relationship of different European rules and their effect to international and domestic provisions could be discussed more accurately.

VÁCZI PÉTER

A disszertáció témavezetője: Dr. Patyi András. A nyilvános védés időpontja: 2011, eredménye: summa cum laude.

A jó közigazgatási eljáráshoz való alapjog és annak összetevői

„Az Európa Tanács célja a tagjai közötti nagyobb egység megteremtése a közös örökségüket képező elvek védelme és megvalósítása, továbbá a gazdasági és társadalmi haladás elősegítése érdekében." „Tagjai közötti nagyobb egység" – az Európa Tanács célja számos úton elérhető. A nemzetközi szervezet statútumának 1. cikke külön utal az Európa Tanács azon feladatára, hogy fenntartja és előmozdítja az emberi jogokat és alapvető szabadságokat ezen „nagyobb egység" elérése érdekében. A közigazgatási eljárás mindenképpen közös európai szabályozást igényel, lévén, hogy ez egy olyan speciális jogterület, ahol a közigazgatási szerv közvetlenül találkozik az állampolgárokkal. Ebből következően ezen esetek magukban hordozzák annak a veszélyét, hogy sérülnek az állampolgárok alapvető jog, miközben napjaink nemzeti közigazgatási rendszereit nézve a közigazgatási hatósági eljárásjog egyre nagyobb hangsúlyt kap. A gyakorlatban a főbb tendenciák az állami végrehajtó hatalom alkotmányos korlátok közé szorítása, az állampolgárok alapvető jogainak biztosítása, a „jó közigazgatás" megteremtése. Az európai közigazgatási jogok elnézve, vajon létezik egyáltalán európai közigazgatási eljárásjog? Milyen formájú és szintű egységesítés várható el? A válasz az Európa Tanács ezen jogterületen megalkotott dokumentumai alapján ragadható meg.

Az Emberi Jogok Európai Egyezményének aláírásával az Európa Tanács tagállamai kifejezték azon eltökéltségüket, hogy tiszteletben tartanak bizonyos jogelveket, amelyek a hatóságoknak a magánszemélyekkel való viszonyát szabályozzák, ideértve a közigazgatási jogot is. Ezen elvek azután számos, a Miniszteri Bizottság által elfogadott döntés és ajánlás révén tovább lettek csiszolva, amely jogforrások így a részes államok által alkalmazandó azon alapvető elveket tartalmazzák, amelyeket az adott kormányzatnak követnie kell ahhoz, hogy eleget tegyen a jogállamiság kívánalmának. Az Európa Tanács ajánlásai és döntései kétségkívül nagy hatással bírnak, érdemes azonban ezzel kapcsolatosan megjegyezni azt, hogy az egyes államok által megkötött egyezményekkel ellentétben az ajánlások és határozatok nem bírnak jogi kötőerővel a tagállamok számára. Mindazonáltal nem elhanyagolható erkölcsi és politikai hatásuk van, amely két dologból ered: mindenekelőtt, meglehetősen nehéz, habár nem lehetetlen egy kormányzat

számára hosszú időn keresztül olyan jogelveknek a figyelmen kívül hagyása, amelyek tiszteletben tartására a térség összes többi állama vagy legalábbis az országok többsége ígéretet tett. Ezen túlmenően, nyilvánvalóan kétséges lenne egy olyan állam jóhiszeműsége, amely nem csupán részt vett a javaslat kidolgozásában, de szavazatával hozzájárult ahhoz, hogy az egy határozat vagy ajánlás formáját öltse, majd később megtagadja annak követését.

A disszertáció megállapításai szerint az európai jogalkotó „nem csupán az egyedi közigazgatási aktusokra, hanem magára a közigazgatási eljárásra" fókuszál. Más szavakkal, szemléletváltás történt, melyben a hangsúly a közigazgatási működés végeredményéről (eredmény) a közigazgatási magatartásra (funkció) tevődött át. A folyamat végére így a jó közigazgatási eljáráshoz való jog elve olyan lehet a közigazgatási jog számára, mint a „jó kormányzás" vagy a „jó törvényhozás" a nemzetközi jog számára.

Magyarország Alaptörvénye és a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény sikeresen átvették a főbb nemzetközi szabályokat és garanciákat a jó közigazgatási eljárásjog vonatkozásában. Melyek a legfontosabb garanciák ezen a jogterületen? Miként tesz eleget a magyar rendszer a nemzetközi követelményeknek? A disszertáció ezekre a kérdésekre keresi a választ, egységes szerkezetben elemezve mind az Európai Unió és Európa Tanács jogában megtalálható nemzetközi szabályokat, mind pedig a magyar jogi előírásokat.

VÁCZI, PÉTER
Supervisor: Dr. Patyi, András. The open defense took place in 2011, result: summa cum laude.

The Right to Good Administrative Procedure and its Elements

"The aim of the Council of Europe is to achieve a greater unity between its members for the purpose of safeguarding and realizing the ideals and principles which are their common heritage and facilitating their economic and social progress." "Greater unity between its members" – the aim of the Council of Europe may be furthered in a range of different ways. Article 1 of the Statute of the Organization makes specific reference to the Council of Europe's mission in maintaining and promoting human rights and fundamental freedoms as a way of achieving this "greater unity". Administrative procedure requires common European regulation by all means, as this is that special field of law by which the administrative body directly meets citizens. Consequently, these cases carry the danger that fundamental rights of citizens may be impaired – its occurrence in a constitutional state is undeniably not desirable by any means. Considering the current national administrative systems, the administrative official procedural law is being emphasized. Main tendencies in practice are to constrain the executive power of the state within constitutional frame of law and to guarantee and gradually expand the fundamental rights of citizens, establish "good administration". Regarding the European administrative law, does European administrative procedural law exist at all? What forms and levels of standardization can be expected? The answer can be given through the documents of the Council of Europe achieved in this field of law.

Having subscribed to the European Convention on Human Rights, Council of Europe member states have agreed to respect certain principles which, therefore, govern the relationship of their authorities with private persons, including in the branch of administrative law. Those principles have been further refined in several conventions and various recommendations and resolutions which were adopted unanimously by the Council of Europe Committee of Ministers and which, thus, reflect the standards applicable in member states in pursuance of their devotion to the Rule of Law. As regards the significance and practical impact of Council of Europe Recommendations and Resolutions, it is important to observe the following: contrary to conventions which states may have ratified, recommendations and resolutions have no legally binding effect on the states and governments. They do

have, however, a moral and political effect on them. This effect stems from two facts: first of all, it is difficult, albeit possible, for a government to totally ignore certain standards for a long period of time to which all or most of the other democratic states of the region pledge commitment; moreover, there can be an obvious problem with a government's good faith in case a government itself is among those who have not only participated in the negotiations of a text, but also voted for its adaptation in the form of a recommendation, if such government later on refuses to conform to its own appeal.

Fortunately, it seems so that the European legislator now focuses "not just on specific administrative acts, but also on the administrative procedures themselves. In other words, there has been a shift in emphasis from the outcome of administrative action (result) to the administrative behavior (functioning)." And at the end of this process, "the principle of good administration could be to administrative law what 'good governance' and 'good legislation' are to international law."

It does not work otherwise in Hungary, either; the Basic Law of Hungary and the Hungarian Act on the General Rules of Administrative Proceedings and Services has successfully implied the main international rules and guarantees regarding good procedural administrative law. Which are the main guarantees in this field of law? How does the Hungarian system fulfill the international requirements? The dissertation chases the answer for this question analyzing both the international safeguards existing in the EU-law and the law of the European Commission and the national legal prescriptions as well in a unitary frame.

BARTKÓ RÓBERT

A disszertáció témavezetője: Prof. Lévay Miklós és Dr. Kovács Gábor. A nyilvános védés időpontja: 2011, eredménye: summa cum laude.

A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései

A terrorizmus elleni küzdelem szempontjából mind nemzetközi, mind pedig hazai szinten a 2001. szeptember 11-i események éles cezúraként értékelhetők. Az ezt megelőző időszakban ugyanis a nemzetközi közösség inkább a terrorizmus keretei között megvalósuló *sui generis* kriminalitásokra és a velük szembeni fellépés hatékonyságára koncentrált, míg a magyar büntető törvény – figyelemmel a Btk. korábbi 261.§-ára – tulajdonképpen nem is a klasszikus értelemben vett terrorcselekmény tényállási elemeit szabályozta. Ezért az értekezés legfőbb célja egy olyan átfogó munka megalkotása volt, melyben a terrorizmus elleni küzdelem büntetőjogi frontja szempontjából lényeges paraméterek bemutatásra, és értékelésre kerülnek. A disszertáció elkészítése során törekedtünk a büntető anyagi jog terrénumán belül a lehető legkomplexebb megközelítés alkalmazására, kiindulva a fogalmi alapok lefektetéséből egészen a hatályos szabályozás kritikáján keresztül a *de lege ferenda* javaslat megalkotásáig. Az értekezés – különös tekintettel annak céljára, valamint az alkalmazott módszertanára – három nagy egységre, „részre" tagolódik, mely alapvetően a kutatás iránya szerint differenciál, és fogja össze a kérdéskört érintő fejezeteket.

Az első rész a terrorizmussal kapcsolatos fogalmi alapvetéssel foglalkozik, melyben kutatási célként szerepelt azon keretek megadása, melyek között a későbbi, tulajdonképpeni büntetőjogi elemzések helyet kaphatnak. Az értekezés első nagy szerkezeti egysége tehát bevezetés is egyben, melyben a terrorizmus, és a terrorcselekmény fogalmi összetevői, valamint a terrorizmus, mint kriminalitás kriminológiai jellegzetességei kerülnek vizsgálat alá. Újító szándékkal kísérli meg a disszertáció ezt követően egy lehetséges büntetőpolitikai stratégiát felvázolni, melynek egyes szintjeivel külön, részletesebben is foglalkozik a munka.

A második rész – a fentieket követően – a terrorizmus elleni büntetőjogi fellépés nemzetközi vonatkozásaival foglalkozik, ezzel nyitva a dogmatikai elemzés számára teret az értekezés keretei között. A nemzetközi értelmezési szint a disszertációban tulajdonképpen három kisebb részegységben kerül kibontásra. Vizsgálat tárgyát képezi a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelemben kirajzolódni látszó büntetőpolitika, valamint annak főbb pillérei,

illetve ehhez kapcsolódóan a nemzetközi bűnözéssel szembeni büntetőhatalom internacionális szintre történő emelésének lehetőségei, gyakorlati modelljei.

A disszertáció harmadik része már a hazai szabályozással foglalkozik, ezzel leszűkítve a vizsgálat terjedelmét a magyarországi keretek közé. Ebben a szerkezeti egységben már kifejezetten a terrorcselekmény tényállása kerül górcső alá, megvizsgálva azt a dogmatikai elemzés szempontjából releváns látószögből. Ez a rész mindösszesen két fejezetre tagolódik, melyekben részben a terrorcselekmény tényállás-történetére, részben pedig a hatályos szabályok kritikájára, egyben *de lege ferenda* törvényjavaslat megalkotására fókuszál a disszertáció.

Közép és hosszú távon ugyanis csak akkor lehet hatékonyan felvenni a küzdelmet a terrorizmus ellen, ha az egyes érintett tudományterületek művelőinek eredményeit összehangoltan sikerül alkalmazni a gyakorlatban. Erre mind a nemzetközi, mind pedig a hazai szakirodalomban, valamint az egyes jogi manifesztumokban jelentős előrelépések mutathatóak ki, melyek további és folyamatos fejlesztése elengedhetetlen a jövő, demokratikus nemzetei számára. Az értekezés szerzője bízik abban, hogy a büntető-jogtudomány oldaláról tekintve sikerült összefoglalnia a téma szempontjából releváns tényezőket, és kidolgozott tételeivel hozzájárulnia a terrorizmus elleni küzdelemben egy hatékony, és hosszú távon is viszonyítási pontként szolgáló büntetőjogi front kidolgozásához.

BARTKÓ, RÓBERT
Supervisor: Prof. Lévay, Miklós and Dr. Kovács, Gábor. The open defense took place in 2011, result: summa cum laude.

Criminal Political Questions of Fight Against Terrorism

From the point of view of the fight against terrorism the events of 11 September 2001 constitute a sharp *caesura* both in international and national level. Indeed, before this event, the international community rather concentrated on *sui generis* crimes committed within the scope of terrorism and the efficiency of intervention against these actions. While the Hungarian Criminal Code – with regard to the former § 261 – did not actually regulate facts of act of terrorism in the classical sense. Therefore, the main aim of the work was creating such a comprehensive work, in which the parameters relevant from the view of the criminal law front of the fight against terrorism will be demonstrated and analysed. During the preparation of the work we were making an effort to the most complex approximation possible within the field of substantive criminal law, starting from conceptual basics through the critic of effective regulation to the creating of proposals de lege ferenda. The work is divided into three parts, which distinguishes on the basis of the direction of research.

The first part deals with standard work on terrorism, in which the aim was to give those frames under which the later proper criminal law analysis will take place. The first structural unit of the work is also an introduction, in which the dissertation touches upon terrorism, the definitive elements of the act of terrorism and terrorism as criminological nature of crime. After that the thesis attempts – with a reformative intent – to outline a new possible criminal policy strategy, whilst it deals with the different levels thereof separately in a more detailed manner.

In the second part – after the above-mentioned – the dissertation deals with the international aspects of criminal law intervention against terrorism, opening space for dogmatic analysis in the frame of the work. The level of international interpretation is actually extracted in three smaller parts. It examined the outlining criminal policy in the international fight against terrorism and its main pillars, furthermore connected the opportunities and practical models of the raising of criminal authority against international delinquency to international level with it. The international aspect is followed by the European viewpoint under which the examination also divides into

two parts dealing with on the one hand the European criminal policy and on the other hand the dogmatic interpretation of cross-border terrorism.

The third part of the work deals with the national regulation, narrowing the extent of examination to the framework of Hungarian legislation. In this structural unit we deal with the facts of the act of terrorism specifically, examining the issues relevant from the aspect of dogmatic analysis. This part divides only into two chapters, in which on the one hand we concentrate on the history of the factors which constitute the act of terrorism, on the other hand on the critics of the effective regulation, together with creating a draft de lege ferenda.

We do not think by any means that the work would contain a complete elaboration on terrorism. In our view, it is not possible in a single monograph because when one would like to deal with terrorism, (s)he should necessarily touch upon more sciences, and it is not possible to create the amalgam thereof in a single volume. In medium and long term, the fight against terrorism can be taken up effectively only if the results of the scientists working in certain relevant sciences are applied and combined in practice. Significant progress can be demonstrated both in the international and in the national special literature, furthermore, in legal manifestos, whose further and continuous development is indispensable for the future of democratic nations. The author of the work believes that he managed to summarize the factors relevant from the view of legal science and to contribute to the creating of an effective criminal law front serving as a basis of comparison regarding the fight against terrorism in long term.

KECSKÉS GÁBOR

A disszertáció témavezetője: Prof. Lamm Vanda. A nyilvános védés éve: 2012, eredménye: summa cum laude.

A környezeti károkért való felelősség a nemzetközi jogban

A kutatási téma a környezeti kárfelelősség nemzetközi jogi vonatkozásaival foglalkozik, amely tágabb értelemben a nemzetközi jog és a környezetvédelmi jog egyes releváns részterületeit, a két „jogág" szükségszerű határterületeit érinti. A disszertáció elkészítése során célként jelent meg a kutatási témára jellemző, a jogalkotási specifikumok következtében létrejött anomáliák és intézményesülési problémák, valamint a jogintézmények közötti sajátos átfedések által generált nehézségek eredetének feltárása, amely a probléma-felismerés fázisán túl azok feloldásához is javaslatokat, a megoldást segítő módszereket kíván fűzni.

A nemzetközi jogban a környezeti károk és a felelősségi szempontok, a kártelepítési módok meghatározása számos olyan nehézségbe ütközik, amelyek a belső jogokban, ezen belül a közigazgatási jog egyik leágazódásában, a környezetjog belső jogi rendszerében csaknem ismeretlen jelenségeknek tekinthetők. Ennek oka *egyrészt* a nemzetközi jogra jellemző, ennek a belső jogtól lényegileg eltérő sajátosságaiból adódó speciális ismérvek, szabályozási-jogalkotási mechanizmusok léte, *másrészt* pedig a környezeti károk határokon átnyúló, tulajdonképpen államközi és univerzális vonatkozásaiból egyenesen következő problémák ténye.

A kutatás tárgya valójában három olyan terület vizsgálatát érinti, ahol a belső jogban tapasztalt pozitivista, a teljes körű szabályozásra törekvő elgondolások nem, illetve kevéssé tudnak hatékony formákat ölteni. Eme területek ugyanis jellegüknél fogva igen különbözőek, és magukban hordozzák a három terület vonatkozásában már más jelentéstartalommal, következésképpen eltérő hatékonysággal bíró önálló jogintézményeket. A kutatás tehát a *környezetvédelmi jog – nemzetközi jog – felelősségi jog* hármas rendszerét vizsgálja, feltérképezve ezek kapcsolódási pontjait, feltárva ezek egyedi és más területekkel való összevetésben fennálló anomáliát, és egyben áttekinti azon metódusokat, amelyek a szükségszerűen jelentkező problémák kiküszöbölésére alkalmasak, illetve amelyeket ilyen célzattal alkottak meg az államok, vagy jöttek létre egyéb módokon a nemzetközi jog tudományában.

Az értekezés logikailag tulajdonképpen egyfajta lineáris utat követ, miszerint a környezeti kárfelelősség tágabb értelemben vett témáján belül fokozatosan az egyes részterületekre fókuszál. Így először a kár, illetve a környezeti

kár fogalmát, valamint ennek jelentésváltozatait elemzi. Ennek feltérképezése után a felelősség-kárfelelősség jogintézmények széleskörű, nemzetközi szerződéseken nyugvó, illetve speciális uniós megoldásai, kártelepítési módozatai kerülnek a vizsgálódás középpontjába, amely már egyenesen elvezet a bírói úton való kikényszeríthetőség nemzetközi jogi problematikájához, egyben sajátosságához, amely különböző bírói fórumok környezetjogi ítélkezésében nyilvánul meg.

KECSKÉS, GÁBOR
Supervisor: Prof. Lamm, Vanda. The open defense took place in 2012, result: summa cum laude.

Liability for Environmental Damage within the Field of International Law

As for the subject, the thesis surveys the entire concept of environmental liability seizing its inherent substantial connections to the field of public international law. However, it must be stated that the roots of the subject are traced back to the fundamentals of domestic private law and particularly private international law. Subsequently, the research has necessarily and knowingly concentrated on the boundaries of (public and private) international law as well as the basis of environmental law. As a matter of fact, the latter category regularly forms and focuses on the essential legal institutions and solutions on such a way that a model-like adaptable option could be transformed into the previous legal branches.

The realization and articulation of such kind of overlaps and obstacles may provide methods for solving and rectifying the anomalies enumerated within the single chapters. The international legal aspects of environmental liability determine and predestine self-standing controversies comparing with the domestic legal systems, notably contemplating administrative law and environmental law, as well. The causes, as outlined repeatedly, are at least two-folded: i) *firstly*, several specific and distinctive characteristics of international law shall be taken into consideration in comparison with domestic legal systems (unique legislative issues, unique rules, unique forms of handling inter-State issues); ii) *secondly*, due to transboundary character of environmental damages, the attribute of bilateral, regional and universal damages may require different underlying rules and altered means of dispute settlement methods on the grounds of nature of damage and other criteria.

The thesis takes an in-depth scrutiny within the framework of the so-called *triad* established by i) *public and private international law*, ii) *environmental law* and iii) *responsibility-liability law*. The complexion of 'matrix' and network being perceptible among the aforementioned three fields may determine the key legal anomalies accumulated herein and demanded by positive law. In addition to that and beyond positivist approaches, the customary international law and case-law (judge-made law) as well as didactic, for instance academic and scholarly, views can elaborate the "escaping way" in order to initiate efficient liability rules regarding the sophistication of specific areas of international environmental law suffering damages.

The thesis follows a linear way based upon the approach of analysis from the general to the specific areas. Firstly, the notion of damage had been highlighted with its inherent anomalies, afterwards, secondly, within the diversified framework of international treaties and EU-law concerning the comprehension and exact notion of damage, the liability-responsibility debates considered here reflect and outline an essential role, which is inevitable in order to scrutinize – thirdly – the practice of several judicial for a being charged with "environmental jurisdiction".

MENYHÁRT ÁDÁM

A disszertáció témavezetője: Prof. Lenkovics Barnabás. A nyilvános védés éve: 2012, eredménye: summa cum laude.

A tévedés a szerződések körében

A doktori értekezés tárgya a tévedésnek a szerződések körében való vizsgálata, amely kizárólag a szerződéses tévedéssel foglalkozik, így nem tárgya annak az egyoldalú jognyilatkozatok tévedés miatti megtámadhatósága, a tévedés öröklési jogi kérdései (a végrendelet érvénytelensége), nem tartalmazza a tágabb értelemben vett civilisztika egyéb jogterületeinek tévedési szabályait (családi jog: a házasság érvénytelensége; társasági jog: a társasági szerződés érvénytelensége; munkajog: a munkaszerződés érvénytelensége).

A kutatás célja az volt, hogy átfogó képet nyújtson a szerződéses tévedés történeti kialakulásáról, a rá vonatkozó elméletek fejlődéséről és a különféle jogrendszereknek a témát érintő jelenlegi hatályos szabályozásáról. A kutatás módszere egyértelműen a jogösszehasonlítás és a történeti elemzés. Alapvetően azt kellett eldönteni, hogy egyrészt milyen időszakot és milyen részletességgel ölelje fel a tudományos kutatás (*történeti módszer*), másrészt pedig azt, hogy a jelenlegi nagy jogrendszerek közül melyeket ismertesse (*jogösszehasonlító módszer*).

A dolgozat időbelileg a római jogig tekint vissza, a részletes római jogi ismertetés és vázlatos fejlődéstörténet, majd az egyes jogrendszereknek a lehető legalaposabb szintű normatív, tudományos és a bírói gyakorlatot alapul vevő bemutatása. A jogrendszerek kiválasztása körében az értekezés azokat vette figyelembe, amelyek vagy európai szinten meghatározók (pl.: németsvájci) vagy a magyar jog fejlődésére közvetlen hatással bírtak (pl. osztrák). Az angolszász jog kuriózumként került bele a dolgozatba mint a kontinentális, írott jog ellenpéldája.

Alapvető kérdés volt, hogy az összehasonlítás módszertana mi legyen. Válassza szét a mű elemeire a tévedés témakörét, úgy mint pl. lényeges tévedés, a szerződés tárgyában való tévedés, tartalmi tévedés, jogban való tévedés, stb. és ezen kategóriákon belül közvetlenül legyenek az egyes jogrendszerek eltérő jogi megoldásai ismertetve, vagy jogrendszerenként, általánosságban vizsgálódjon a tévedésről?

Az értekezés az utóbbi módszer mellett tette le a voksát, részben azért, mert csak az összehasonlítható dolgokat lehet összehasonlítani, és az egyes jogrendszereknek adott tárgykörben született megoldásai olyannyira különböznek egymástól már fogalomkezelés szintjén is, hogy gyakorlatilag lehe-

tetlenné vált a közvetlen jogösszehasonlítás. Részben pedig azért, mert ez a megoldás lehetővé tette azon óriási időbeli eltérések áthidalását, amely például egy római társadalom és gazdaság és az ehhez kapcsolódó jogrendszer, illetve a jelenlegi európai uniós *ius commune* között tátong. A másik fajta összehasonlító módszer alkalmazásával az összehasonlítás nyilvánvalóan torz eredményt szült volna.

Az értekezés a lehető legteljesebben próbált azon óriási tudományos ismeretanyagra közvetlen forrásként támaszkodni, amely egyáltalán elérhető volt Magyarország területén belül, sőt azon kívül is.

MENYHÁRT, ÁDÁM
Supervisor: Prof. Lenkovics, Barnabás. The open defense took place in 2012, result: summa cum laude.

Mistakes within the Scope of Contracts

The subject of the doctoral dissertation is the examination of mistakes within the scope of contracts, and it solely deals with contractual mistakes, therefore, its subject does not include the contestability of unilateral legal declarations due to mistakes, legal issues of inheritance of mistakes (voidness of wills) and it does not cover the mistake rules of other legal domains of civilistics in a wider sense (family law: voidness of marriage; corporate law: voidness of deed of association; labor law: voidness of labor contract).

The goal of the research was to provide a comprehensive overview of the historical evolution of contractual mistakes, the development of the relevant theories and the currently effective regulations of the various legal systems concerning the subject. The aim of the research work merely and mechanically was not to present the various solutions of the different legal systems concerning the subject but also to expose more in-depth scientific conclusions and relationships.

The method of the research is clearly legal comparison and historical analysis. The fundamental decision to make was what period was to be encompassed by the scientific research (*historical method*) and to what level of detail, as well as which of the current major legal systems to review (*legal comparison method*). The timeline of the dissertation dates back to Roman law while the issue of depth was the following: a detailed overview of Roman law and a brief evolution history, followed by the presentation of each legal system based on normative, scientific and judicial practice at the most exhaustive level. With respect to the selection of the legal systems the dissertation assessed those that are dominant at a European level (e.g. German and Swiss) or which had a direct influence on the development of Hungarian law (e.g. Austrian). Anglo-Saxon law was included in the dissertation as a curiosity to serve as a counter-example of continental, written law.

A primary decision to make was what the methodology of comparison would be. Whether it should split the subject of mistake into the elements of the work, such as relevant mistake, mistake in the subject of the contract, mistake in the content, mistake in the law, etc., while the different legal solutions of the individual legal systems would be assessed directly within such categories, or whether it should review mistake with respect to each legal system and in a general manner? The dissertation opted for the latter meth-

od, partly because only comparable things can be compared and given that the solutions of each legal system on a specific subject vary from each other so much that even at the level of terminology a direct legal comparison was impossible, and partly because this solution enabled the bridging of enormous time differences gaping between e.g. a Roman society and economy and the related legal system and the current *ius commune* of the European Union. By applying the other method of comparison, any comparison would have consequently yielded a skewed result.

To the possible extent, the dissertation sought to rely on the vast pool of scientific knowledge as a direct source that is available within Hungary and beyond its borders.

GELLÉN MÁRTON

A disszertáció témavezetője: Prof. Verebélyi Imre. A nyilvános védés éve: 2012, eredménye: summa cum laude.

Közigazgatási reformok az államszerep változásainak tükrében

Az értekezés a válság éveinek első tapasztalatait inkorporálva áttekinti az elmúlt két évtized közigazgatási elméletének fejlődését. Megállapítása szerint az állam szerepének kérdése kellően centrális fogalom ahhoz, hogy a közigazgatási reformok vizsgálatának kiindulópontjául szolgáljon. Az állam és piac, az állam és társadalom kapcsolatrendszerében megvalósuló feladatátadás jelentőségét a közigazgatási reformok fejlődési pálya elmélete korábban is ismerte, azonban nem ágyazta kétirányú folyamatokat lehetővé tevő rendszerbe. A nemzetközi szervezetek és integrációk részére történő vertikális irányú feladatátadás pedig nem szerepelt a közigazgatási reformirányok között. Az értekezés megállapítása szerint a közigazgatási reformok az állam szerepének szempontjából elemezve új pályára állhatnak, amennyiben az emberi közösség szempontjából így kívánatos. A feladat-átadás kétirányúsága azt is jelzi, hogy nem csak differenciálatlan feladat-átcsoportosításra van lehetőség a modellbe bevont szereplők között, hanem a feladatellátáshoz szükséges együttműködési formák rugalmas alkalmazására is, amennyiben a szereplők egymás iránti bizalma ezt lehetővé teszi. Az értekezésben kifejtett tudományos modell alkalmas a jelenlegi és jövőbeli közigazgatási reformok csoportosítására, ábrázolására, egyúttal tágabb összefüggésbe ágyazza a szakirodalomban észlelt „ingapályát" a közigazgatási reformok és az állam viszonya területén.

A jogszerűség, stabilitás, áttekinthetőség értékeit szem előtt tartó új weberi közigazgatást az értekezés úgy helyezi el mint az NPM ellentétpárját, amelyről egyelőre korai megállapítani, hogy szintézis értékű-e. Az értekezés külön tárgyalja az elektronikus közigazgatás hatását a közigazgatási reformirányzatokra. Megállapítása szerint az e-közigazgatás korai fázisában az NPM-et erősítette, az időközben elért technológiai fejlődés azonban – az e-közigazgatás alapjául szolgáló adatátvitel, adatfeldolgozás és tárolás kapacitásai lényegesen meghaladják a gyakorlati igényeket – az irányzatok technológiai preferenciájában meglévő különbségeket felszámolta.

A rendszerváltás utáni magyar közigazgatási reformok áttekintése során az értekezés kiemeli, hogy az egyes reformirányzatok törekvései milyen szerepet játszottak az állam szerepének változásában. A hazai közigazgatási

reformelképzelések ismertetését az értekezés kiegészíti az utóbbi két évtized közszolgálati létszámának és közigazgatási intézményi darabszámának elemzésével, amelyet a hatékonyság és eredményesség szempontjai közötti gyakorlati versengésként mutat be. A hazai közigazgatás jogi környezetének bemutatása eredeti empirikus elemzés keretében történik.

Az értekezés külön tárgyalja a magyar elektronikus közigazgatás fejlődését, mely az infrastrukturális keretrendszer kiépítésében, és az ügyfélforgalom jól standardizálható keretek közötti kezelésében vitathatatlan eredményeket ért el, azonban elmaradt attól a várakozástól, hogy tartalmilag megújítsa a közigazgatást műveleti szinten. Az elektronikus közigazgatás adós maradt a szinte korlátlan informatikai eszközrendszer döntés-előkészítés területén való alkalmazásában, valamint az e-közigazgatás átláthatósági lehetőségeinek kiaknázásában.

Az értekezés a 2010 utáni magyar közigazgatási reformjainak elemzése kapcsán a vizsgált jelenségekre való tudományos reagálás frissességével emelkedik ki. Az elemzés a koordináció, a kontroll valamint a hatékonyság és eredményesség szempontjainak szem előtt tartásával a reform kulcselemeit tárgyalja.

GELLÉN, MÁRTON
Supervisor: Prof. Verebélyi, Imre. The open defense took place in 2012, result: summa cum laude.

Public Administrative Reforms with Regards to the Changes of the Role of State

The dissertation describes the reform history of the last two decades, including the first experiences of the years of the crisis. The issue of the role of state within the reform theory is a valid starting point for examining public administrative reforms. The public administrative path dependence theory acknowledged the task-transfer phenomenon between state - civil society and state - market although, this was not embedded into a single logical framework that allows reversibility. The vertical task-transfer to international organizations and integrations were not included among the potential reform agendas. The two-way connections between the players indicate that there is not only a potential for undifferentiated task-transfer among the subjects of the model, but there is also a systemic potential for appropriate cooperations if the level of trust between the interacting subjects allows it.

The use of the scientific model – elaborated in the dissertation – can be used for the evaluation of future public administration reforms. It also provides a wider interpretation background for the "pendulum path" regarding the relation between the state and the public administrative reforms recognized by the scientific literature.

The dissertation details the opinions of the relevant international organizations regarding the public administrative reforms that – in different extent – influence the reforms of the recipient countries, including Hungary. From the role of state point of view, these organizations used to be interested in re-allocation of resources and competencies from the central state to the market, to the social partners or to the municipal local governments. The European Union is to be highlighted among the other international knowledge-transfer and donor organizations, since it appeared to be interested in transparently operating, accountable, responsible and stable national public administrations. The EU is also unique among the other international stakeholders in that its public administration reform strategy contains elements of vertical re-allocation of competencies.

The dissertation highlights the influence of the international reform tendencies in the formation of the Hungarian public administration reforms throughout the two decades after the regime change. The overview of the

domestic reforms is completed with data analysis on the figures of legal entities of public administrations and the figures of the public service. The longitudinal data are presented as the rivalry of efficiency and effectiveness. As part of the empirical analysis, the dissertation contains data on the figures of the Hungarian legal system including an original research regarding the longitudinal empirical analysis of the internal complexity of the Hungarian law as a high priority environmental factor for a Rechtsstaat-oriented public administration system.

GÖNDÖR ÉVA

A disszertáció témavezetője: Dr. Hágelmayer Istvánné. A nyilvános védés időpontja: 2012, eredménye: summa cum laude.

A családi és a munkahelyi feladatok összehangolását segítő és gátló jogintézmények a munkajogban

A kutatás tárgya a családi és a munkahelyi feladatok összehangolását segítő, illetve gátló jogintézmények feltárása a magyar munkajogi szabályozásban, ezen belül az anyaság védelmére vonatkozó speciális munkajogi szabályozás bemutatása, a kapcsolódó társadalombiztosítási juttatásokra is kiterjedően. Azokat a munkajogi és társadalombiztosítási szabályokat elemzi a disszertáció, amelyek jelentős befolyást gyakorolnak a család belső életére és anyagi helyzetére. Vizsgálat tárgyát képezték továbbá a témával kapcsolatos nemzetközi és európai uniós normák, ajánlások és kezdeményezések.

A kutatás hipotézise, hogy a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód a munka világában nem valósítható meg mindaddig, amíg a családon belüli munkamegosztás, különös tekintettel a gyermeknevelésre, nem válik közös szülői feladattá, amiben az apának és az anyának mértékét tekintve azonos szerep jut. Nagy társadalmi csoportok magatartásának megváltozása azonban tisztán jogi eszközökkel nem érhető el, a szemléletváltáshoz más eszközökre is szükség van. A szülői feladatokkal kapcsolatos gondolkodásmód függ az adott társadalom kulturális, történelmi hagyományaitól és beidegződéseitől. Megfigyelhető a társadalmaknak azon törekvése, hogy a nemi különbségeket szétválasztja és ezeket a differenciákat természettől valónak tekinti, nem pedig társadalmilag létrehozottnak.

A kutatás célja a nők munkajogi helyzetét érintő magyar jogintézmények fejlődési történetének feltárása. Az elemzés során nem hagyható figyelmen kívül, hogy a jogi szabályozást alapvetően befolyásolja az adott korszakot jellemző gondolkodásmód, ideológia és a gazdasági, társadalmi környezet.

A történeti elemzésen túlmenően a másik vizsgálódási szempont az volt, hogy a piacgazdaság jogi szabályozása a nők munkahelyi szerepét illetően hordoz-e magában sztereotípiákat, tehát hogy rejtetten azok közvetítése történik-e az egyes rendelkezésekben és ezek az előítéletek miből eredeztethetők.

A harmadik megválaszolandó kérdés az volt, hogy milyen legyen a védelmi szint a várandós és a kisgyermeket nevelő nők számára az egyes védelmi rendelkezésekben. Hol van az a határ, amely még nem túl alacsony ahhoz, hogy kiszolgáltatottá tegye a nőket, de nem is túlzottan magas, amely visszaüt a munkaerőpiacon és hátrányos megkülönböztetést eredményez. A

disszertáció arra keresi a választ, hogy a kedvezmények, „többletjogok" a munkában való egyenlő részvétel lehetőségét teremtik-e meg?

A téma elemzése során mind a jogalkotási, mind a jogalkalmazási gyakorlat bemutatására sor került, ez utóbbi inkább az uniós jogban volt fellelhető, ami arra világít rá, hogy Magyarországon a nők jog- és érdekérvényesítő képessége csekély, másrészt azt is mutatja, hogy a hagyományos családmodell szemlélete a legtöbb nő számára elfogadott, vagyis a családon belüli munkamegosztás tekintetében nem történtek jelentős változások az elmúlt húsz évben.

GÖNDÖR, ÉVA
Supervisor: Dr. Hágelmayer, Istvánné. The open defense took place in 2012, result: summa cum laude.

Supportive and Obstructive Judiciary Institutions of the Labour Law regarding Work-Family Balance

The research is concerned with the harmonisation of family and work responsibilities. It explores concepts, including the Hungarian labour legislation, the labour legislation for the protection of maternity including related social benefits. The thesis analyzed those labour and social security rules, which have significant influence on the financial situation of families and on the internal family life as a whole. Furthermore, it examined the related international and European Union standards, recommendations and initiatives.

The hypothesis of this research is that equal treatment of men and women in work cannot be achieved till the work in the family, especially in children's care, is not equally distributed. However, significant changes in the behaviour of large social groups, by purely legal means are not achievable. For the right approach, other instruments are also needed. The mindset of the society related to parental tasks depends on the cultural and historical heritage of the society. Societies tend to see the origin of gender roles natural, not social.

The demanded objective is to uncover the past, discover the history of the development of Hungarian legal instruments regarding women's labour status. During the analysis, it cannot be overlooked that the legislation is essentially influenced by the era's characteristic mindset, ideology and the economic and social environment.

In addition to the historical analysis, the other point is the consideration of whether the regulation of labour law, concerning the role of women in the workplace carries stereotypes or not. Whether they are hidden by the individual provisions and how they are linked to certain prejudices.

The third question to be answered is what the necessary level of protection for pregnant women and women with small children is. What limit is neither too low, to expose women, nor excessively high, which can strike back in the labour market and result in discrimination. The dissertation tried to find answer for the question, whether the provided benefits help equal participation in work or not?

The thesis focused on analysing both legislative practice and low enforcement practice, the latter was rather found in Union law. That suggests that

the ability of women to get support in advocacy and law are weak. It also shows that the traditional family model is still adopted by most women. That means, with regard to the division of labour within the family, there have been no significant changes in the past twenty years.

GLAVANITS JUDIT

A disszertáció témavezetője: Dr. Szalay Gyula. A nyilvános védés időpontja: 2012, eredménye: summa cum laude.

A kockázati tőkebefektetések jogi aspektusai

Az Egyesült Államokban az 1970-es évektől eredeztetik a kockázati tőkebefektetések irodalmát, szabályozását. Ehhez képest az Európai Unió számottevő késéssel, 1998-ban kezdett el először foglalkozni ezen piaci jelenséggel, bevonva azt az innováció-finanszírozás és az állami támogatások szabályozása körébe. Hazánkban szintén 1998-ban született először jogszabály, amely rendezte a kockázati tőkepiac egyes szereplőinek jogait és kötelezettségeit. Az ezen időszak alatt megjelent jogforrásokból azt a következtetést tudjuk levonni, hogy a kockázati tőkebefektetések kapcsán az állam a magánjogi szerződésektől távol tartotta magát, szabályozási igénye elsősorban a kockázati tőkealapok és alapkezelők, valamint a jelentős vagyont kezelő társaságok adminisztratív kötelezettségeire terjedt ki.

Az állami szerepvállalás másik fő iránya a kockázati tőkepiacon való megjelenése, amely nem csak adminisztratív, hanem versenyjogi kérdéseket vet fel, és amellyel elsősorban az Európai Unió joga foglalkozik kiemelten. Bár a nemzetközi szakirodalom megosztott abban a kérdésben, hogy az állam milyen szerepet töltsön be a kockázati tőkebefektetések piacán, a szerzők abban közös álláspontón vannak, hogy a befektető-védelmi, adminisztratív szabályok megalkotás elsődleges feladat, azon belül is kiemelkedő jelentőséggel bír a nemzetközi jogharmonizáció. Ennek kiváló példáját láthatjuk az európai kockázati tőkealap tervezetének megalkotásakor is.

Szintén az egységesülő szabályozás felé mutató tény, hogy a 2011-es év folyamán elfogadott Egyesült Államokbeli részletszabályok és az Európai Unió rendeletei a terminológiai kérdésekben közeledést mutatnak, bár az is kétségtelen tény, hogy mindkét térség elsősorban a saját területén letelepedett szereplők számára biztosít előjogokat.

A kockázati tőkealapok, illetve a kockázati tőkebefektetést végző társaságok szabályozásának jellege, hogy tudniillik azok a kollektív befektetési vállalkozásokon belül önálló, egyéni szabályozást igénylő tulajdonságokkal bíró szereplők, a gazdasági válságot követő pénzügyi szabályozási folyamat egyértelműen igazolta.

A kockázati tőkebefektetések jellemzően határon átnyúló ügyletek, amely megállapítás alól azok a társaságok jelentenek kivételt, amelyek állami háttérrel működnek, és megalapításuk célja kifejezetten a hazai kis- és közép-

vállalkozások forráshoz jutásának könnyítése. Ezen állami alapok befektetési szabályzatának része az ügyletek illetve szerződő felek székhelyének földrajzi korlátozása. A piaci szereplők tekintetében azonban elmondható, hogy határon átnyúló tevékenységet végeznek, ezen belül is kiemelkedő az ún. regionális alapok jelentősége. A céltársaságok számára szintén előny lehet, ha az adott piacon több szereplővel is folytathat tárgyalásokat, ez nagyban erősíti tárgyalási pozícióját, és csökkenti az információs aszimmetriából eredő kockázatokat is. Azon kockázati tőkebefektetők, amelyek piacilag szegmentáltak, szintén előnyös a nemzetközi megjelenés, hiszen például egy olyan kis piacon, mint a magyar, egy biotechnológiára szakosodott kockázati tőkealap nem feltétlenül tudja potenciálját kihasználni. A nemzetközi jelenlét ugyanakkor fokozott kockázatokkal, azon belül fokozott adminisztratív és pénzügyi teherrel jár. A nemzetközi szervezetek (EVCA, OECD) állásfoglalásai szerint a jogharmonizáció az államok egyik legfontosabb feladata a kockázati tőkepiac ösztönzése terén. Az elvárt szabályozás legfontosabb eleme, hogy a befektetési alapkezelők szabadon csatornázhassák forrásaikat a legnagyobb nyereséggel kecsegtető vállalkozásokba. A befektetők számára az adózási szabályok átláthatósága nélkülözhetetlen, valamint igényként merül fel az alapkezelői díjak adótartamának megfizetéséért való felelősség, illetve a befektetéseket szükségtelenül korlátozó szabályoktól való mentesség. Alapvető követelmény az országokkal szemben a más államban alapított befektetési alapok és alapkezelők tevékenységének elismerése, elkerülve ezzel a kettős adóztatást.

Az angolszász joggyakorlat megállapodások sorozataként köti meg azt a szerződést, amely során egy kockázati tőkebefektető tulajdonrészt szerez egy társaságban. Mivel a megállapodások több fázisban köttetnek, és néha a tőkebefektetés is szakaszosan valósul meg, majdnem minden esetben elmondható, hogy nem egy, hanem több jogi kötőerővel bíró dokumentum születik a felek között. Ez alól kivételt jelenthetnek az állami tőkealapok, ahol a szerződési gyakorlat a piaci kockázati tőkebefektetésektől eltérő sajátosságokat mutat, ezért gyakran egy befektetési szerződés keretében található a felek jogaira és kötelezettségeire vonatkozó, mindenre kérdésre kiterjedő megállapodás.

Jogdogmatikai szempontból a legfontosabb kérdés, hogy vajon a kockázati tőkebefektetési szerződés önálló szerződéstípusnak tekinthető-e, vagy több szerződés sajátosságait hordozza. Tekintettel arra, hogy a felek közötti megállapodás tartalmát több tényező is determinálja, véleményünk szerint nem indokolt a kockázati tőkebefektetési szerződés önálló szerződési típusként való azonosítása. Az egyes szerződési feltételek ugyanis döntően attól függenek, hogy a felek új társaság alapításával, a meglévőben történő tőkeemeléssel, vagy a társaság átalakulásával, mint módszerrel valósítják meg a tőkebefektetést. A szerződési feltételeknek leginkább a magyar gyakorlatban ismert szindikátusi szerződés felel meg, amely szintén nem nevesített szerződési típus, ugyanakkor annak elemző vizsgálata során kiderül, hogy

a kockázati tőkebefektetési szerződésekkel lényeges hasonlóságot mutat. A szindikátusi szerződés elnevezése a nemzetközi szerződési gyakorlat egyidejű vizsgálatával azonban ellentmondáshoz vezet. Az angolszász szerződési jogban a kockázati tőkebefektetésekhez kapcsolódó szindikátusi szerződésről csak abban az esetben beszélünk, amennyiben a befektetői oldalon több alany szerepel, vagyis több befektető egymásra tekintettel emel tőkét a vállalkozásban, vagy a kockázati tőkebefektető mellett, annak tevékenységére tekintettel a tőkeemeléssel egyidejűleg pénzintézeti szerződő fél hitelszerződést köt a céltársasággal.

A kockázati tőkebefektetési szerződés, mint atipikus vegyes szerződés gondossági és eredménykötelemre jellemző sajátosságokat egyaránt mutat, hiszen a szerződésben a befektető vállalja a céltársaság számára meghatározott pénzösszeg társasági tulajdon fejében történő rendelkezésre bocsátását, ugyanakkor a szerződési feltételek része a céltársaság részéről bizonyos pénzügyi és/vagy vállalkozási eredmény létrehozására irányuló magatartás kifejtése, amely tekintetében a társaság vezető tisztségviselőinek megfelelő gondossággal kell eljárniuk. Így a kockázati tőkebefektetési szerződésben megjelennek az adásvételi, a megbízási, a vállalkozási szerződés elemei is, valamint ezek mellett a társasági szerződésre vonatkozó szabályok és korlátozások is érvényesülnek. Külön kiemelendő ezen kérdéskörben, hogy a felek megállapodása nem lehet ellentétes a társasági szerződéssel.

A további kutatási irányok kapcsán világos, hogy az európai kockázati tőkealap működése, annak nemzeti részletszabályai egyértelműen kijelölik a vizsgálati utat a kockázati tőkebefektetések közjogi vonatkozásai kapcsán. Az iparág fejlődése, azon belül a statisztikailag is kimutathatóan növekvő szerződésszám indokolja a kockázati tőkebefektetés, mint szerződéses jogviszony további, nemzetközi magánjogi összehasonlító vizsgálatát, minthogy alapvetően az EU-s országok kockázati tőkebefektetési szerződési modellje alulkutatott.

GLAVANITS, JUDIT
Supervisor: Dr. Szalay, Gyula. The open defense took place in 2012, result: summa cum laude.

Legal Aspects of Venture Capital Financing

According to the fact that in the United States the literature of venture capital investments is counted since the 1970's, and that the EU reacted to the expectations of the market only from 1998, and also that in Hungary the first regulation of venture capital activity appeared in 1998, we can state that the governments and regulators kept themselves away from venture capital investments for a long time. Even for long, since then the role of the state was only to govern the basics of formal venture capital investors, i.e. the venture capital funds, and the regulation only covered the administrative and taxation minimums of these companies.

The other appearance of the state on the venture capital market is to present itself as a sole actor by managing state-affiliated venture capital funds, which brings up questions not only administratively but on the field of competition law regulated primarily by EU norms.

Though the international scientific literature is dividend in the question of suitable role of the state on the venture capital market, the authors agree that the most important task for the governments is to create venture capital-friendly market conditions, such as legal and administrative rules, investor's security rights, and most of all, international harmonization of laws. A sufficient step in this way is the preparation of European Venture Capital Fund.

Also an important fact is that the rules accepted during 2011 as answers for the current financial crises are showing approximation of laws in connection with the USA and the EU in terminology, but also a fact, that both regions guarantee privileges for the resident actors.

The current legislation and regulations of the venture capital activity show the urgent and up-to-date demand for adequate rules of venture capital investments. The accepted regulations also shows that the venture capital contract are separate phenomena of the investment activities, and needs to be handled with different legal instruments, than other alternative investment actors.

Venture capital transactions are characteristically realized on international field, except those supported by national government to increase the available amount of capital for national small- and medium sized companies. These state-backed funds has both territorial and target-company restrictions. But for the – basically European – market actors we can set out

that most of them make investments across the borders, and among them the "regional funds" play an important role. As for the target companies, it can be an important factor to start negotiations with more than one venture investor to boost the negotiation position, and to lower the risks arising from informational asymmetry. The specialized or market segmented venture capital investors also benefit from international appearance, for example, on a small market like the Hungarian one, a biotechnology-based venture capital investor could not exploit its potential. Operating on international level also has several risks, among them are increased administrative and financial liabilities. The international organizations as the EVCA or OECD stated that harmonized legal rules are the most important task for national governments to increase venture capital investments. The desirable regulation's base should be that the investment funds or investment companies may channel their capital free across borders, and this way seek for the best investment alternatives. Transparent tax system is essential for investors, and there is also a need for the termination of rules hampering the money and capital transfers. A basic need is to admit the foreign-established venture capital investment bodies, and to avoid double taxation.

The Anglo-Saxon legal practice writes down the venture capital investment contracts as a serial of legally relevant documents. As the agreements on terms born in different stages of investment, and sometimes the caching of capital in a firm is also made step-by-step, in almost all cases the contractual relation of the parties is laid down in more than one basic document. An exception can be the government-supported venture capital fund's investment agreement, which can occur in only one document according to the empirical study of Hungarian and European contractual practice, but we have to settle down, that these state-backed companies apply different terms and conditions than the ones market actors use.

Dogmatically, the question is if the agreements or contracts made by a venture capital investor and the target-company can be identified as a separate kind of contract of private law, or as a mixed type with features of other specified contractual types. In consideration of the content of the agreement it is determined by a lot of factors like the age of the target-company, the number and relation of the investors, the transformation of the company caused by the investment, the author of the doctoral study states that the venture capital investment contract cannot form an independent kind of contract. In the Hungarian legal practice studying the terms and substance of different contractual forms, the venture capital investments' contractual conditions are the closest to the syndication contract, which is a so-called not-nominated contractual type, but in terms and conditions is close to what we can call a venture capital contract. The syndication contract as a contractual type is very different from the Anglo-Saxon type of syndication. The latter is used when there is more than one party on the subject side of inves-

tors, and they raise capital in the company in regard to the others, and often a bank is involved in the investment.

The venture capital contract as an atypical mixed contract that contains duties both on diligence and on result, as in the contract the investor takes responsibility to raise capital in the company under certain conditions (duty on result) in exchange for realizing a certain financial or business development that have to be achieved by the company's leaders by presenting the due foresight (duty on diligence). According to these, in venture capital investment documentation we found the specifics of sale and purchase contract, the mandatory agreement, venture agreement, and the obligatory rules of company law also appear in the relation of the parties. It should be mentioned here that the agreement of the investor and the company cannot be opposite with the articles of association of the company.

For the upcoming research of venture capital investments it is obvious that the European Venture Capital Fund and its functioning is one important question to examine. The development of the industry and the increasing number of venture capital contacts shows the other important subject of further researches, as basically in the EU the contractual design of venture capital agreements has not been examined widely enough.

KŐHIDI ÁKOS

A disszertáció témavezetője: Prof. Lenkovics Barnabás A nyilvános védés éve: 2012, eredménye: summa cum laude.

A polgári jogi felelősség digitális határai Európában. A P2P fájlmegosztó rendszereken elkövetett szerzői jogi jogsértések felelősségtani vonatkozásai

A dolgozat a szerzői jog megsértésének egy viszonylag jól elkülöníthető esetkörével foglalkozott, az internetes fájlmegosztó rendszerek használata során jelentkező jogsértésekkel, továbbá az ezekhez kapcsolódó polgári jogi felelősséggel. A fájlmegosztás folyamata, annak többszörösen összetett jellege miatt olyan kísérleti térnek felel meg, amelyben a polgári jogi felelősség digitális környezetben történő alkalmazásának határai jól vizsgálhatóak. Egyrészt azért, mert Európa több országában is felhívják e jogsértések esetében a polgári jogi felelősség szabályait, ezzel azt és annak dogmatikai elemeit olyan új környezetbe helyezik, ahol alkalmazhatóságának határai merülnek fel. Másrészt kifejezetten Magyarországra tekintve elmondható, hogy a polgári jogi felelősség klasszikus szabályait még nem alkalmazták ilyen esetekre, így a kutatás ennek későbbi lehetőségét a tudomány szemüvegén keresztül vizsgálhatja. Míg az Egyesült Királyságban vagy Németországban több ezer felhasználóhoz intéznek a jogkezelő szervezetek vagyoni követelést is megjelölő felszólításokat, addig Magyarországon hasonló esetekről egyelőre nem lehet hallani. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a jövőben ne kerülhetne sor tisztán polgári jogi igényérvényesítésre. Ennélfogva egy, a polgári jogi felelősség vonatkozó, európai irányvonalaiból kiinduló, annak közös elemeit (témaspecifikus) vizsgálat alá helyező dolgozat nem csak a jogösszehasonlítás érdekessége miatt indokolt, hanem a hazai, egyelőre teljesen hipotetikus (így pedig nyitott) kérdésekre adható, megalapozott jövőbeni jogi válaszok megtalálása miatt is.

KŐHIDI, ÁKOS
Supervisor: Prof. Lenkovics, Barnabás. The open defense took place in 2012, result: summa cum laude.

Digital Limits of Civil Liability in Europe. Liability Issues Concerning Infringements Committed via P2P File Sharing Systems

The dissertation deals with a relatively separate field of copyright infringements: the infringements committed via online file sharing systems, furthermore with the civil liability related to the formers. From my point of view, the process of file sharing – through its complex character – is deemed such an experimental space, in which the limits of the application of civil liability can be easily examined. On the one hand, the reason is, that in several countries of Europe civil liability is applied in the case of similar infringements (and therefore setting the dogmatic elements into a new environment, in which these can hardly be applied in a consistent way). On the other hand, – focusing on Hungary – it can be stated, that the classic rule of civil law liability has not been applied yet to such cases, thus, the research can examine the future possibility of this under academic spectacles. While thousands of users getting warning letters from copyright trolls in the United Kingdom and Germany, similar case in Hungary has not been existed yet. According to the former facts, research of civil liability issues and common elements (traced back to the European origins) is reasonable, not only for law comparison, but for finding the future, grounded answers to the currently hypothetical questions in Hungary concerning this topic.

GANCZER MÓNIKA

A disszertáció témavezetője: Prof. Lamm Vanda. A nyilvános védés időpontja: 2013, eredménye: summa cum laude.

Állampolgárság a nemzetközi jogban – államutódlás esetén

Az államiságtól függő állampolgárságra hatással van, ha egy terület felett megváltozik az állami szuverenitás. A terület feletti szuverenitás-változással járó államutódlás esetén az elődállam állampolgárságának elvesztése, és az új állampolgárság megszerzésének nehézségei vagy képtelensége számos kérdést vet fel, és valamennyi olyan tárgykör felmerül, melyet az állampolgárság kapcsán az államok a nemzetközi jog által szabályozni kívánnak: a hontalanság kiküszöbölése, a kettős állampolgárság elkerülése vagy rendezése, a gyermekek védelme, a nők, illetve a házastársak védelme, az állampolgársághoz való jog, az állampolgárságtól való önkényes megfosztás tilalma, valamint a diszkrimináció tilalma. A fenti problémák és a nemzetközi jog szabályozási területeinek vizsgálatát megelőzően az értekezés néhány előkérdést is elemez.

Elsőként az állampolgárság fogalmának tisztázását végzi el, melyhez a történeti háttér szolgál kiindulópontként. Az állampolgárság történeti előképeinek ismerete hozzájárul a napjainkban alkalmazható fogalmi elemek megértéséhez, így az értekezés feltárja az állampolgárság előképeinek jellemzőit, a mai értelemben vett állampolgárság kialakulásának folyamatát és az állampolgárságra használt kifejezések eredetét. Az állampolgárság definiálása iránti igény mind a belső jogban, mind a nemzetközi jogban megfigyelhető, azonban az egyes meghatározások különböző alapokra helyezkednek. Az értekezés ezért az állampolgárság belső jogi értelemben, valamint nemzetközi jogi értelemben használható fogalmait, és az állampolgárságra használatos kifejezések jelentésbeli különbségeit is elhatárolja annak érdekében, hogy a nemzetközi jogi értelemben vett állampolgárság általánosan elfogadható fogalmi elemei megismerhetővé váljanak.

További előkérdésként vizsgálandó az állampolgárság kizárólagos belső joghatóságba tartozásának elfogadottsága és a nemzetközi jogi szabályozásának szükségessége. Az értekezés ily módon kifejti a fenntartott joghatóság lényegét, valamint a nemzetközi jog állampolgársági szabályozás behatárolásában betöltött szerepét. Emellett külön kérdésként foglalkozik az állampolgárság kapcsán más államok egy sajátos eszközével: az állampolgárság el nem ismerésének lehetőségével, ezen belül pedig elemzi az effektivitás elvének tartalmát, jogi jellegét és esetleges kötelező erejét.

A kutatás fontos eleme az államutódlás állampolgárságra gyakorolt hatásának elméleti alapjainak feltárása. A doktori értekezés olyan mértékben elemzi az államutódlás alapvető kérdéseit, amennyire az állampolgárságra gyakorolt hatás vizsgálata érdekében szükséges. Az államutódlás fogalmának és az államazonossághoz való viszonyának meghatározását követően sor kerül az államutódlás releváns eseteinek csoportokba rendezésére, és ennek keretében a cesszió tartalmának tisztázására. Személyi téren, az államutódlás által érintett egyének köre azokat öleli fel, akik valamely államutódlás által érintett állam állampolgárságát elveszítik vagy megszerzik. Az érintettek körénél vizsgálandó az adott területen élő lakosság (elődállami állampolgárok, külföldiek, hontalanok), valamint a területen kívül élő elődállami állampolgárok vagy más személyek csoportja. Ennek keretében sor kerül az érintettek meghatározására használt kritériumok vizsgálatára, valamint azok tartalmának és helyes alkalmazhatóságának értékelésére. Az állampolgárság megváltozását jellemző egyik sajátosság a megváltozás módja, melynek kapcsán több elmélet alakult ki: az automatikus változás elmélete, az egyén akaratának nézete, valamint az állam belső jogának szemlélete. (Az optálás jogának bővebb elemzését az értekezés az egyén akaratának elmélete keretében végzi el.) Ezek az elméletek azonban szintetizálhatók, és ennek eredményeként egy közvetítő elmélet alkotható, az államok akaratának elmélete, mely alkalmasnak tűnik a megváltozás módjának helyes leírására. Az állampolgárság megváltozásának másik sajátosságaként a változás időpontja vizsgálandó. Az értekezés az elődállam állampolgárságának elvesztését és az utódállam állampolgárságának megszerzését azok ideje tekintetében értékeli, és meghatározza a leginkább elfogadható megoldásokat. Ennek keretében elemzésre kerül az optálási nyilatkozat deklaratív vagy konstitutív jellege, illetve az állampolgárság megváltozására gyakorolt hatásának időpontja is.

Az államutódlás állampolgárságra gyakorolt hatása megfelelő belső jogi szabályozás hiányában számos problémához vezet. Az egyének számára leginkább a nemzetközi jog nyújthat védelmet, bár az államutódlás állampolgársági kérdései tekintetében a nemzetközi szabályozás korántsem mondható kielégítőnek. Így a doktori értekezés elemzi a jelenleg hatályos, releváns nemzetközi emberi jogi és állampolgársági tárgyú dokumentumokat és a jövőbeli nemzetközi szabályozás lehetőségeit. Az emberi jogi dokumentumokban különös figyelmet szentel az állampolgársághoz való jogot, az állampolgárságtól való önkényes megfosztás tilalmát és a diszkrimináció tilalmát rögzítő rendelkezéseknek. A jövőbeli szabályozás lehetőségeinek feltárását az értekezés az Egyesült Nemzetek Nemzetközi Jogi Bizottsága által készített szerződéstervezet – a természetes személyek állampolgárságáról államutódlás esetén –, valamint az államutódlás esetén bekövetkező hontalanság elkerüléséről szóló, az Európa Tanács égisze alatt kötött és négy évvel ezelőtt hatályba lépett egyezmény tükrében végzi el. Mindezek alapján az értekezés értékeli a jelenlegi szabályozást és rámutat annak hiányosságaira, egyúttal

megoldási javaslatokat nyújtva. Megállapítja, hogy a nemzetközi közösségre még számos feladat vár az állampolgárság államutódlás esetére vonatkozó szabályozása terén, ám a legnagyobb kihívást alighanem az jelenti, hogy az államok felismerjék érdekeltségüket, és belássák, hogy a szabályozás elmulasztásából vagy hiányos voltából eredő későbbi problémák megoldása szintén rájuk vár.

A kutatás esettanulmányokat is tartalmaz abból a célból, hogy rávilágítson az elméleti részben említett problémák gyakorlati megjelenésére, és ezáltal a nemzetközi jogi szabályok megalkotásának szükségességére. Ennek keretében elemzésre kerülnek hazánk első és második világháborút követő területváltozásai, a német egyesülés, a balti államok elszakadása, Csehszlovákia szétválása, valamint Jugoszlávia felbomlása. Utóbbi eset jogilag ugyan három szakaszra – a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság szétválására, Montenegró Szerbia és Montenegróból való kiválására, és Koszovó Szerbiától való elszakadására – osztható, de történelmi és földrajzi, valamint az állampolgárság szabályozásában fellelhető összefüggésük az egy helyen való tárgyalásukat indokolja. A kiválasztást hazánk esetében érintettségünk és az eseményeknek a magyar állampolgárság napjainkban történő alakulásában is érezhető hatása indokolja, a további esetek elemzése pedig az 1990-es éveket követő főbb európai államutódlási esetek bemutatására szolgál.

GANCZER, MÓNIKA
Supervisor: Prof. Lamm, Vanda. The open defense took place in 2013, result: summa cum laude.

Nationality in International Law – In the Context of State Succession

The changing of sovereignty over a territory also has an effect on nationality, as statehood is a precondition of nationality. In the case of state succession, the loss of nationality of the predecessor state and the difficulty or impossibility of acquiring a new nationality raises numerous questions and issues that need to be regulated by international law. These questions and issues include the elimination of statelessness, the avoidance or settlement of dual nationality, the protection of children, women or spouses, the right to a nationality, the prohibition of arbitrary deprivation of nationality, and the prohibition of discrimination. Before a thorough examination of these questions, however, the thesis clarifies certain preliminary matters.

First and foremost it offers a definition of nationality based upon the historical backgrounds of the concept. The historical overview obviously facilitates the understanding of elements of the definition of nationality. Hence the thesis reveals the characteristics of historical antecedents and the development of nationality in the modern sense as well as the origins of the terms 'nationality' and 'citizenship'. The necessity of defining nationality naturally arises both in domestic law and international law, but the resulting definitions have different bases. The thesis, therefore, determines the definition of nationality in domestic law and in international law respectively, and delimitates the relevant terms on the basis of their meanings, all in order to determine the generally acceptable elements of the definition of nationality in international law.

Further issues calling for scrutiny include the belonging of nationality to the *domaine réservé* of states and the necessity of its regulation in international law. In line with that, the thesis explains the essence of *domaine réservé*, the role of international law in the regulation of nationality, and introduces a special instrument, that is, the non-recognition of nationality by other states. The effectiveness of nationality, its content, legal nature and possible binding force is examined under this last heading.

The theoretical bases of effects of state succession on nationality are important segments of the research. The thesis analyses the fundamental issues of state succession to such extent as it is necessary to examine its impacts

on nationality. Having defined state succession and clarified its relationship with state continuity, the thesis classifies the relevant cases of state succession, and describes the case of cession. From a personal point of view, the individuals affected by state succession are those, who lose the nationality of the predecessor state or acquire the nationality of the successor state. Inhabitants of the given territory (i.e., nationals of the predecessor state, foreigners, stateless persons) as well as nationals of the predecessor state living abroad and certain other individuals all need to be taken into account. The thesis analyses the criteria used to determine the exact scope of such persons, and examines the content and appropriate application of such criteria. A peculiar feature of the change of nationality is the way that change takes place, which has been explained by different theories: the theory of automatic change, the theory of the will of the individual, and the theory of domestic law of the state. (A detailed analysis of the right of option is carried out under the heading of the theory of the will of the individual.) These theories, however, may be synthesized into a new intermediate approach, the theory of the will of the state, that seems to suitably describe the way the change takes place. Another important factor of the change of nationality is the time of change. The thesis examines the loss of the nationality of the predecessor state and the acquisition of the nationality of the successor state in light of the time of change, and identifies the most appropriate solutions. In this context, it also analyses the declarative or constitutive effect of the declaration of option and its impact on the time of change of nationality.

The effect of state succession on nationality, in absence of appropriate domestic regulation, leads to numerous problems. It is mainly international law that can provide protection for the individual, although the international regulation of nationality in relation to state succession is far from being satisfactory. Thus the thesis analyses the relevant international documents concerning human rights and matters of nationality currently in effect as well as the perspectives of future international regulation. The provisions of human rights instruments subjected to careful study include articles on the right to a nationality, the prohibition of arbitrary deprivation of nationality and the prohibition of discrimination. The perspectives of future regulation, on the other hand, are examined on the basis of the Draft Articles of the International Law Commission on nationality of natural persons in relation to state succession, and the Convention on the avoidance of statelessness in relation to state succession that was concluded under the aegis of the Council of Europe, and entered into force four years ago. Bearing all that in mind, the thesis evaluates the regulations in force and indicates their deficiencies and at the same time proposes solutions. It concludes that several tasks are expected to be performed by the international community in relation to nationality and state succession. Nevertheless, the greatest challenge of all is perhaps to make states recognize the benefits of taking action in this field,

and to realize that the solving of problems resulting from a lacking or defective regulation is a task that only they can fulfil.

The research also includes case studies in order to highlight the practical manifestation of theoretical problems identified, and as such, the necessity of the establishment of international legal standards. The thesis analyses the Hungarian territorial changes after the First and Second World Wars, the German unification, the secession of Baltic states, the separation of Czechoslovakia and the break-up of Yugoslavia. Although the latter case can be divided into three parts – the dissolution of the Yugoslav Socialist Federal Republic, the secession of Montenegro from Serbia and Montenegro, and the independence of Kosovo from Serbia – their historical and geographical coherence and the connection between their nationality regulations justify their analysis in the same subsection. The inclusion of Hungarian cases is due to historical considerations and the impact of these events on the recent modification of our nationality regulation. The other case studies serve to introduce the principal instances of state succession in Europe after 1990.